

ZSIDÓ ÉLET

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KÖRÜT 18.
TELEFON: 1-368-61.

FELEKEZETI HETILAP
SZERKESZTETTE 1933—1937.
KECSKEMÉTI VILMOS

ELŐFIZETÉSI ÁR:
FÉLÉVRE 10 PENGÓ
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGÓ

Kecskeméti Vilmos

Egy esztendeje immár, hogy itthagytott bennünket, azon módon, ahogyan egyéniségéhez egyedül illett: csendesen, zajtalanul, feltűnés nélkül. Szinte kiosont az életből. El sem tudom képzelni, hogy ő hosszan betegeskedett volna, hogy heteken-hónapokon keresztül aggasztotta és nyugtalanította volna hozzátartozóit és barátait. Nem, őneki ezt így kellett csinálnia. Egy reggel, minden előkészítés nélkül, amikor senki sem gondolt, nem is gondolhatott rá, ő maga sem, egyszerre csak összeesuklott a teste, azt sem mondhatta: elég volt, Isten veletek! — és szeme-szája örökre lezárult. Az ő csendes, szinte személytelenül élő lény, aki irtózott a feltűnésteltéstől, amint életében is nesztelenül járt-kelt közöttünk, a halálba is ilyen surranó lépéssel ment át. Szinte szimbólikus megtestesülésévé vált — még halálában is — a szó legnemesebb, legklasszikusabb értelmében vett felsőbbrendű újságírónak. Egyéniségét mindig fel lehetett ismerni minden szavában, minden sorában, de az sohasem kiabált ki mondanivalójából. Olyan volt, mint a legnemesebb hangszer. Szólása más volt, mint minden más hangszeré: megvolt a karaktere, meg lehetett különböztetni minden mástól, de leginkább azáltal, hogy amikor a legszebben, legmegkapóbban szólt, akkor sem a saját hangja észrevételéért, hanem azért, hogy azon keresztül súlyos mondanivalókat szuggeráljon át tisztán és világosan, maradéktalanul a lelkebe.

Ismeretségünk és barátságunk nem volt régi keletű. A magyar zsidó közélet egy nevezetes választási harcában kezdődött. De attól kezdve mindvégig zavartalan volt. Köztünk nem volt félreértés

Ausztria zsidósága

Írta: DÉNES BÉLA

A legutóbbi események érthetővé teszik azt a nagy érdeklődést, mely ma az osztrák zsidóságra vonatkozólag fennáll. Sajnos, lépten-nyomon találkozom kérdezősködő emberekkel, akiknek még a leghalványabb fogalmuk sincs a bécsi és ausztriai zsidóság számáról, helyzetéről; multjáról és történelméről nem is szólva. Ez egy magában is indokoltta teheti azt, hogy a legújabb adatok alapján ismertessem Ausztria zsidóságát. Szükségességét még fokozza az a körülmény, hogy az ausztriai és a

magyarországi zsidóságnak, pontosabban a bécsi és budapesti zsidóságnak hasonlatosságából bizonyos következtetések és tanulságok levonása önként kínálkozik.

Ugyanis a világ egyetlen zsidólakta országában sem fordult elő soha az ami Ausztriában: az osztrák zsidóság 93 százaléka Bécs lakja! A 191.865 főt kitevő osztrák zsidó közül 176.034 lakik Bécsben, vagyis Bécs összlakosságának mintegy 9,5%-a zsidó. A magyarországi zsidóság eloszlása, ha nem is ilyen aránytalan, de még

egy percre sem. Hiszen minket minden egyéni érdeken túl csupán a közérdek fűzött össze. Sokszor megcsodáltam hallatlanul erős, megingathatatlan jellemességét. Sokszor tudtam, hogy nehéz harcotat vív a szegénységgel, tudtam, hogy óriási áldozatokat kíván tőle az elveiért való helytállás, tudtam, hogy a családapa gondjai ólomsúllyal nehezednek rá és próbálják megingatni egyenes úton vezető biztos lépéseit — de ő nem tántorodott meg egy percre sem, akár csábítással, akár félelemkeltéssel próbálkoztak meg vele. A meggyőződése megközelíthetetlen volt. Zsidóságában és magyarságában nem lehetett őt megingatni. Ezért váltak magyar zsidó publicisztikai írásai, a *Zsidó Évkönyv* kötetei és a *Zsidó Élet* évfolyamai, felekezeti közírásunk multhatatlan értékeivé. Akkor, mikor az volt nálunk a felekezeti sajtó divatja, hogy minden hasábon legalább egy új közéleti nagyságot kreáljon, amikor abból élt, helyesebben abból élt meg, hogy jelentéktelenségeket valakikre kiáltott ki, akkor Kecskeméti Vilmos inkább nélkülözött, lapjával inkább elvergődött, de

tollát nem adta bérbe sem hiúságtól, sem hatalmi vágytól túlfűtött ambícióknak. Ezért volt megbecsülésem vele szemben hártalan. Ha választania kellett vezér és elvei között, az elvei mellett maradt meg. Igaz, hogy az ilyesmi nem olcsó passzió. Ezt csak igazi úr engedheti meg magának. De nem is volt ő szolgálék sohasem.

Most, hogy hitvese és gyermekei egy hozzáméltó szerény sírkövel jelölik meg sírját, ennek a lapnak a hasábjain is, amelyen neve mindenkor irányt és programot fog jelezni, meg kell mondanunk egyszer, mit jelentett a magyar zsidó közéletben Kecskeméti Vilmos publicisztikai pályája. És meg kell mondanunk éppen most, amikor a zsidóság feje fölött újra viharfelhők gyülekeznek. *Jelentette azt a tanulságot, hogy nem elég, hogy az igazságot és lelkiismeretet nem lehet bilincsekbe verni, ezenfelül még kettő kell: a szólás szabadsága s az emberi értelem befogadókésztsége. Mindakettő pedig a felekezeti közéletnek csak teljesen tisztult atmoszférájában lehetséges.*

D. L.

mindig rögtön az ausztriai zsidóság után következik. A magyar zsidóság száma, mintegy négyszázezer s ennek kb. 50 százaléka lakja a fővárost. Vagyis Bécesel szemben Budapest lakosságának nem 9,5, hanem 20 százaléka zsidó. *Az osztrák zsidókérdés tehát végeredményben jóformán kizárólag bécsi kérdés, egyáltalában szó sincs arról, mintha Ausztria, illetve mostmár Ostmark egyéb részein számottevő zsidóság élne s nehezítené, vagy egyenesen tönkretenné(!) az ottlakók életét.* Ausztria szerepe, de az ausztriai antiszemitizmus multja miatt is, az osztrák vidéken élő zsidóság száma egészen elenyésző. Nagyobb számmal csak Alsó-Ausztriában élnek (8636) és Burgenlandban (3017), ez utóbbi terület azonban csak a legújabb időkben került osztrák kézre. Alsó-Ausztriában pl. 902.000 főnyi lakosság mellett mindössze 920(!) zsidó él, vagyis a lakosság egy ezreléke zsidó. Vorarlberg 155 ezernyi lakosa közül 51(!), Tirol 349 ezernyi lakosa közül 360, s Salzburg 246 ezer főnyi lakosa közül mindössze 234 a zsidók száma. Bécs után csak három városban haladja meg a zsidók száma az ezret. Badenben 2303, Grazban 2333 s Mödlingben 1182 zsidó van. Nevetségesek tehát azok az adatok, amelyek hatszázezernyi osztrák zsidóságról s a vidéknek zsidók által való elárastzásáról sólnak. Még ha föl is tételezzük, hogy a Bécsben nagyszámban élő *külföldi állampolgár* közül jónéhányan zsidók, akkor sem lehet több az Ausztriában élő zsidóság száma 210 ezernél, ami még mindig csak 3 százaléka az összlakosságnak.

Am, hogy az osztrák zsidóságnak 93 százaléka lakja Bécsset, annak is megvan a maga alapos történelmi szükségyszerűsége. Ne feledjük el, hogy Bécs a hatalmas osztrák-magyar monarchia fővárosa volt, mely ennél fogva fölszippantotta s egyben vonzotta a „Gesamtmonarchie” *legértékesebb, legkultúraltabb* elemeit, közöttük természetesen a zsidóság királyságait is. Bécs volt közép-pontja a monarchia tudományos életének, a művészetnek, zenének s így az intellektuális életet igénylő s intellektuális pályán dolgozó zsidóság nagy számmal tödült a császárvárosba. Ez magyarázza a 176 ezer főnyi lélekszámot s egyben érthetővé teszi, *miért*

nagyobb a bécsi zsidóság tragédiája a többi zsidóság tragédiájánál. És miért reménytelenebb a bécsi zsidók helyzete, mint a többi. A bécsi zsidóság igen nagy szerepet játszott Bécs kulturális életében, annak integráns része és részese volt s ha most ebből kiesik, úgy bármily tragédia legyen is ez az egyénre nézve, *ezt végeredményben maga a város is megcsingyli.*

Különbén a bécsi zsidóság száma az utóbbi években már erős esőkentést mutatott s az utolsó tíz évben mintegy huszonötezerrel csökkent. A zsidóság európai nehézségeinek következtében különösen kisebbedett a *születések száma*, amely éppen olyan végzetesen alacsony értéket mutat, mint a magyar zsidóságé. Öt halálozásra csak mintegy 15 születés esik s pl. 1937. áprilisában és májusában Bécsben 507 zsidó hunyt el s csak 126 született! Az áttérések száma ugyancsak egyezik körülbelül a magyarországi számokkal s ezért fölösleges vele most foglalkozni. Ellenben lényeges különbséget mutat a *foglalkozásbeli megoszlás.*

Először, épp az osztrák zsidók kulturális szerepe miatt, az intellektuális pályákkal foglalkozom. 1681 zsidó orvos és 387 zsidó fogász működött még 1937-ben s ez az egyetlen pálya, ahol joggal beszélhetni zsidó túlsúlyról, mint-hogy *Ausztria összes orvosainak 65%-át teszik a zsidók*, akik mindig szívesen mentek orvosi pályára s a bécsi egyetlen orvosi fakultása már jó régen a világ első orvosi kara. Azonban az 1681 orvos közül vidéken mindössze 204 dolgozott, azoknak javarésze is magánrendelést folytat s nem kórházi állást tölt be. A fogászok közül pedig csak 50-en működnek vidéki helyeken.

1245 bécsi, 102 vidéki zsidó *ügyvéd és közjegyző* létezik. Úgy az ő működésüket, mint a kórházi orvosokét most felfüggesztették. Az osztrák hitközségek 456 alkalmazottat foglalkoztattak, ezzel szemben állami s községi alkalmazásban mindössze 793 zsidó állott. Megjelent egy olyan rendelet is, amely megtiltja a zsidóknak a hadseregben való részvételét. Ez a rendelet mindössze 12 embert érint.

Akadnak azonban foglalkozási ágak, ahol az átalakulások sokkal több ember existenciáját

érintik. Bécsben 241 (vidéken 5!) zsidó *újságíró* működött, a szálló- és kávéház tulajdonosok száma is 522, ebből 474 Bécsben. Igen érzékenyen érinti a színház- és filmipart is az árjaparagrafus. Száztizenhét színház- és moziüzemeltető zsidó és a világhírű bécsi Opera, nemkülönbén a magán s Burgszínházak jóegynéhány tagja kénytelen kiválni.

Mindezek az adatok rávilágítanak az osztrák zsidóság lehetetlenül siralmas helyzetére. Idevehetjük még a zsidó munkásokat és alkalmazottakat is, akiknek száma 12.437 s közülük vidéken 788. Ezekután kell megvizsgálnunk az ipar s kereskedelem, nemkülönbén a zsidó bank s hitelélet, hogy tisztán lássuk, igazak-e a zsidóság ellen felhozot vádak, nemkülönbén, hogy tisztába jöjünk a helyzet súlyosságának teljes mértékével.

Erről lesz a következő cikkemben szó.

(Folytatom).

Találkozunk!

Irta: GÉRGELY JÓZSEF
a Kőbányai Izr. Hitközség
volt előljárója.

László Gyuláról, a X. ker. kőbányai izr. hitközségnek távozó elnökéről nem akarok méltatást írni, hanem mint volt munkatársa kivauok nyilatkozni:

2½ év előtt, mint az autonómia fanatikus híve, nagy feladat elvégzésére vállalkozott. Helyreállította hitközségének autonómiáját. A romok között levő hitközségünket rávezette a helyesen, tovább vezethető útra és ha mást nem tett volna, mint az eddig említetteket, úgy véleményem szerint látóképessége, tudása és rátermettsége révén odasorakoztatta nevét egyházi vezetőink nagyjai közé!

Amidőn meleg kézszerítással köszöntöm őt az elnöki székbe való távozása alkalmával, megromgált egészségének helyreállításáért kérve a Mindenhatót, nem búcsuzom, mert a X. ker. kőbányai izr. hitközség nem nélkülözheti a jövőben sem pótolhatatlan munkásságát, hanem kérem, hogy továbbra is maradjon meg azon az úton, amelyen eddig haladt és amely úton egy boldogabb jövő reményében mi mindannyian találkozni fogunk!

A zsidóság szerepe a gazdasági életben

Az utóbbi időben a parlamentben, a különböző vigadóknak, falusi piacereken, valamint kis és nagy kocsmákban, politikusok és egyéb szónokok órákon át nagy beszédeket mondtak, melyeknek sarkpontja az volt, hogy minden társadalmi és gazdasági bajnak legnagyobb oka a megoldatlan zsidókérdés. Sőt a kormány egyik tagja kijelentette, hogy ennek az elintézetlen közéleti problémának törvényes rendezését tartja szükségesnek. Nem találhatjuk, mit fog tartalmazni ez a törvény, azonban megállapíthatjuk, hogy sorsdöntő óráit éli a magyar zsidóság, mely dolgozott, szenvedett, áldozott, alkotott és mindenkor megtette kötelességét magyar hazájával szemben.

Cikkünkben a zsidóknak a gazdasági téren, az ipar, kereskedelem és hitelélet területén elfoglalt pozíciójával óhajtunk röviden foglalkozni s itt hivatkozni kell Sulyok Dezső képviselőnek a parlamentben tartott beszédére, ki leszögezte azt a felfogását, hogy a zsidóság ezeket a pozíciókat maga teremtette s nem vette el senkitől sem. Hivatkozott a Kohnerekre és Kornfeldekre, hogyha ők nem lettek volna, akkor esetleg a nagy bankok, vagy az iparvállalatok sem jöhettek volna létre, mert mások ezeket nem csinálták volna meg helyettük.

A zsidóság tehát munkájával alkotott itt bizonyos értékeket, — mondotta Sulyok képviselő — amelyek most a nemzet közkinccsei és a nemzet általános gazdasági és kulturális javai. Felfogás szerint a zsidóság többletértéket produkált, mert többletmunkát végzett.

A sötét égbolton jóleső reménysugárként hatott ez az igazságot meglátó beszéd, mely bátran meg merte mondani a történelmi valóságot s mi hisszük és reméljük, hogy Sulyok képviselő nem áll egyedül ebben a gyűlölet-tengerben, hanem szenvedélymentesen és írigység nélkül mások is meg fogják merni állapítani, hogy a magyar zsidóság a ma-

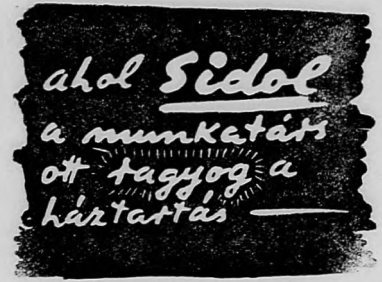
gyar gazdasági, társadalmi és közéletben szerepet játszott és érdemes és értékes munkásságot fejtett ki.

Ki merné például tagadásba venni, hogy a történelmi Magyarországon a XIX. században a gyáripar, a kereskedelmet és a hitelélet sok szervet túlnyomóan a zsidóság alapította s olyan erős gyökeret vert a magyar talajba, hogy a nagy világversenyben is megállta a helyét.

A közvéleménynek vélünk szolgálatot tenni, mikor kiragadunk néhány nevet azok soraiból, kik lerakták a nagyipar, hitelélet és kereskedelem nemzetfenntartó pilléreit, melyek a nemzeti vagyonnak tekintélyes részét képezik. Így pl. a Chorin, domonyi Brüll, báró Hatvány-Deutsch, János Engel, Fellner, báró Groedel, Buday-Goldberger, óbudai Freudiger, tóvárosi Fischer, farkasházi Fischer, megyeri Krausz, Lánzy Leó, Machlup, Mauthner, Tornyay-Schossberger, Weisz Fülöp, Weiss Manfréd, ujbpesti Wolfner, Szurday stb. stb. mind olyan nagyszerű nevek, melyek nem hiányozhatnak egyetlen olyan történelmi munkából sem, mely Magyarország gazdasági történetét írja meg.

A világháború után a zsidóságot úgyszólván minden pályáról kirekesztették, egyedül a gazdasági téren, az ipar és kereskedelem területein fejthet ki tevékenységet, de hogy a zsidóság a magyar gazdasági életnek legjobban dotált pozícióit foglalja el s így a nemzeti jövedelemből aránytalanul nagy részt szerez meg, ez lehet agitációs jelszó, de a valóságban jelentéktelen kivételtől eltekintve, ha a gazdasági élet vezetőit tekintjük, azok nagy része már nem tartozik a zsidó felekezethez s így nem lehet őket a zsidóság számlájára könyvelni. A statisztika így természetesen másként hangzik.

Bizalommal tekintünk a kormányzati tényezők felé, hogy az

úgynevezett zsidókérdést a törvényességnek s az igazságnak megfelelően fogják megoldani s nem hagyják magukat befolyásolni a felelőtlen szélsőséges demagógiától.

H. Gy.

Dr. Hevesi Simon 70 éves

Amikor impozáns alakja megjelenik a dohányuecai templom szőszékén vagy a Szentély előtti emelvényen, néma csendben lesi hallgató-sága minden szavát. Mindenki tudja róla, hogy ragyogó szónok, akinek mindig van mondanivalója és amit mond, mindig közvetlen kapcsolatban áll az étellel, azzal, ami a hívőt legjobban foglalkoztatja. Zengő orgánuma elhatol a templom legtávolibb zugába, amint mondanivalója a lelkek mélyére.

Nemcsak nagy szónok, nagy tudós is, kiváló művelője a hittudományok mellett a világi tudományoknak is. Kiváló stílusista, akinek imakönyv fordításai zamatos magyarsággal interpretálják a héber szöveget annak, aki nem érti a héber nyelvet.

Vezető szerepet játszik csaknem minden zsidó kulturális intézményben. Az OMIKE nagyon sokat köszönhet munkásságának, akárcsak azok a jótékonyági intézmények, melyek vezetésében ugyancsak lelkes munkássággal vesz részt.

Most 70 éves és ezt az alkalmat örömmel használja fel a főváros zsidósága, hogy szeretetéről, nagyrabecsüléséről és ragaszkodásáról biztosítsa népszerű lelkipásztort, akinek kiváló emberi kvalitásait és papi képességeit azok is elismerik, akik nem tartoznak a zsidóság soraiba.

Stühmer-féle שר פסה csokoládé

a budapesti orth. rabbínatus felügyelete alatt. Kapható mindenütt. Vízonteladók az eredeti hechsér másolatát kapják.

Gyár: Budapest, VIII. kerület, Szentkirályi-utca 8. szám.

A mult érdekességeiből

Rovatvezető: GÁLÓSI SOMA

Az árvizkárosultak

460 óbudai zsidó család szenvedett az árvíz okozta károkból. Meg van teljes névjegyzékünk. Ebből emeljük ki az ismertebb nevű következő családfeleket:

Zilezer Ábrahám kereskedő, Kohn Ábrahám, Wolf (Hasler) szabó, Auspitz Ábrahám, Baron Ábrahám fuvaros, Finály Adám és Dávid zenészek, Jónás Áron szoltármondó, Erdensohn Ascher metsző, Brucksteiner Benjamin sebész, Breitner Bernát kereskedő, Brody Bernát festősegéd, Schulhof Dávid ezüstműves, Denhof Dávid lisztkereskedő, Rotter Dávid szabó, Kosztolány Dávid kereskedő, Politzer Dávid bőrkereskedő, Totis Éliás lisztkereskedő, Baron Éliás fuvaros Haas Elkan bőrkereskedő Breitner Gerzson molnár, Schönay Gáspár kereskedő, Graag Gábrriel rabbijelölt (későbbi óbudai dojan) Perlgrund Herman gyapjúkereskedő, Ransburg Herzel kereskedő, Radvaner Jakab fuvaros, Auspitz Jakab könyvkötő, Budaspitz Jónás kereskedő, Bogdány Jónás szabó, Bauer József ezüstműves, Karéf Izsák paszományos, Orova Kálmán képfestő, Oesterreicher Manes, Kann Manuel, Gatten Márkus, Totis Mihály, Kadelburger Nátán, Büchler Nátán, Weisman Salamon és Sámson, Schulhof Salamon, Janovitz Simon, Hecht Simon, Kaleday Tóbiás, Krieshaber Farkas, Oroszlán Farkas, Kanitz Wolf stb.

A rémes pusztítást és a beállott helyzetet leghűségesebben ama kérvény írja le, melyet a zsidó község a vármegyéhez intézett. Sok kortörténeti adat világlik ki belőle.

A tekintetes, Nemes, Pest-, Pilis- és Solt törvényesen egyesült Vármegyéhez, — alázatos esedezése, — az óbudai zsidó községnek.

Tettes Nemes Vármegye!

Nékünk kegyelmes Uraink!

Határozatlan szerenésélen helyzetetésben bátorodik mély alázatossággal az alábbirt óbudai Zsidóközség ezen Tettes Nemes Vármegyéhez, mely mindég magát az érintett zsidóközség eránt

atyai szeretettel és gondnal viseltetvén, irgalmasságért esedezeni.

Az irtóztató szerenésétlenség, melyet Óbuda kir. koronai mezőváros folyó év Bőjtmás holnap 14-én, 15-én és 16-án a Vizözön által szenvedett, — az ebből származott kimondhatatlan nyomorúság sokkal keményebben a zsidó községet, mint a többi amott lakozó lakosokat elért, minthogy azoknak az ő vagyonyjai csak egyedül esupa ingóbból, ugymint gabonából, lisztből, gubaes, gyapju és bőrököl állván, az ide mellékelt bizonyosságlevél szerint egészben elpusztított, holott a keresztény lakosok vigasztalásaikat a megmaradott lelkekhez még vehetnek.

Ez a község valaha Magyar Országának legnépesebb, innen száz Eszteudóktól fogva az adóikat mint a Tettes nemes Vármegyének, mint pedig Eő Szentelt Felségének mindenkor és pontosan legkisebb hátramaradás nélkül megfizette, — nem külömben szükség esetében önkényes és nevezetes adakozásokat jobbágyi hűséggel több ízben ajánlottak; — ez a község soha és semmifele könyörgéssel a Tettes Nemes Vármegye vagy ő szentelt Felségénél segedelemért, irgalmasságért vagy pedig adóknak elengedéseért terhes vala.

De most az említett legszerencsétlenebb község kéntelenítettik legnagyobb nyomorúságaiban a Tettes Nemes Vármegyéhez kegyelemért, irgalmasságért és segedelemért térden állván folyamodni és pedig:

1-ör Méltóztasson a Tettes Nemes Vármegye ezen irgalmasságra méltó szerenésétlenséget Eő Szentelt Felségünknek, legkegyelmesebb atyánknak eleibe terjeszteni és véghez vinni, hogy az alamisnáskodásból, mely a leg-

közelebb vizözön által a károsodottak részére szenteltetett az érintett község is részen legyen.

2-ör A türedelembérbül, valamint

3-ör A portióból, minthogy azokat néki egynéhány esztendeig megfizetni valójában lehetetlen, Eő Szentelt Felségénél véghez vinni, hogy azoktól a szegény községet egynéhány esztendeig kegyelmesen feloldoztatni méltóztatna; — végtére:

Ez a község a legnagyobb szegénységében minden kifogás nélkül *szegényeknek, nem tekintvén azoknak hitelket, tehetség szerint, buzgó szívekből, — utolsó kevés kenyérét és husokat felosztogatván* és így kéntelenítve bátorodik önnönmagát vigasztalva, az utolsó reménységbe, kegyelem és segedelemért térden állva folyamodni.

Mély tisztelettel és alázatossággal elhalván:

Tettes Nemes Vármegyének

leghívebb szegény jobbágyai:

Óbudán április 17-én 1838.

az Óbudai Zsidó község

A magyar kir. Udvari Kamarához hasonló tartalmú németnyelvű kérvényt intézett a község. Leírja benne a beállott nyomort, mivel lakóházaik, a gyárak és iparműhelyek legnagyobb részt a Duna mellett feküdvén, a pusztulás áldozatai lettek, a Pesten levő raktárak elmerültek, bútortzatok, ruhák a házak romjai alatt semmisültek meg. Az előterjesztett kérelmi pontok is azonosak a vármegyéhez intézett kérelmével.

Magára a kérvényre rávezetve 12341 sz. a. jöit már harmadnapra a következő, ugyancsak németnyelvű végzés:

„A folyamodó értesítettik, hogy mi a kegyes adományokban való részesítést, a nyilvános szolgáltatások elengedését illeti, úgy utóbbi kérelem teljesítése a m. kir. udvari kamara hatáskörén túl terjed. Mi azonban a birtokos uradalom részéről való segélyzést illeti, a Zsidó alattvalókat éppen úgy mint a keresztényeket a körülményekhez képest fogják tekintetbe venni.

Ex Consilio Camerae R. H. Aul. Budán 1838 April 4-én.

Aláírás.

26 éve fennálló

BODNÁR

cég
az összes RÁDIO-típusokat díjtalanul bemutatja
és összes Részlet Cseré
Vilmos császár-ut 60 Árjegyzék ingyen

Az ígéret földje - Épül az ország

Kedd délután mutatta be az Omnia mozgóképszínházban a *Keren Hajeszod* új filmjét, a *Fox Movie-tone* produkcióját, mely *Palesztina felépítésének hatalmas munkáját*, az új zsidó honalapítás történetének, megrázó és lelkesítő époszát vetíti a néző bámuló szeme elé.

Jeruzsálem óvárosa. Szűk, festői utcák. Burnuszos arabok és komolyarcú zsidók. A Sirató Fal. Azután végtelen homoksvatag, majd primitív földművelés első nyomai.

Elmúlik 25 év. *A ma képe*. A pusztaság helyén virágzó utcák. Traktorok szántják a földet. Naranestermelés. A narancsok csomagolása. Gépek segítségével folyik a csomagolás, aminthogy mindenütt a *legtökéletesebb technikai berendezéseket* látjuk. Modern tejgazdaság. Hatalmas gyárak. Az egyik gyár cége: „Kanaán, tejfel, mézzel készített cukorkák gyártása.” Lükettő életű város; mintha a földből nőtt volna ki. Házsorok a budapesti Ujlipótváros stílusában.

Az új zsidó kultúra. Szabadtéri előadáson a Palesztina zenekar előadja Haydn „Teremtés”-ét. Strandélet a tel-avivi strandon. Táncoló fiatalság. Péntek este. Egy öreg ember trombitával halad végig a zsidó főváros utcáin. A hangra hirtelen megszűnik minden mozgás, forgalom, munka — átveszi uralmát a Szombat, az Eree szombatja. Végül egy telepes beszél a nézőkhöz: — Így dolgoztok ti is — mondja — és ne féljétek, jertek ide és nézzétek meg, hogyan *épül az Igezet Földje*. Héberül mondja, aminthogy az egész film héberül beszél. *Csodálatos élmény ez a film*, megráz és megvigasztal. És kinek nincs ma vigaszra szükösége.

A díszbemutató április 3-án, vasárnap délelőtt 11 órakor lesz az Omnia Filmszínházban (József-kr) Jegyek a Pro Palesztina Szövetségben, tel.: 124-575 és az Omnia pénztáránál az előadás előtt két órával. A díszbemutató előtt 1/10 órakor 50 filléres egység helyárral ifjúsági előadás.

Férjhezmenendők és nősülendők
forduljanak bizalommal a házasságkötésztendője
tennélő **Nagy Jenő** házassági íródjához,
Budapest, Rákóczi út hatvanegy. Telefon:
(Diákrét, cégjelzéstelen levelezés)

פסח של Husvéti árut az ismert kiváló minőségben, az idén is gyártunk.

A felügyeletet az egri főrabbi, főiszteleendő

Schreiber Simon ur

gyakorolja.

A husvéti áru gyártásának rituális felügyelete még sokkal szigorubb, mint az egész éven át gyártott áru amugy is nagyon szigorú felügyelete. E szigorú rituális felügyeletjes er-ju biztosíték arra, hogy az áru és így különösképen a husvéti áru megbizhatóságához soha kétség nem férhet.

A husvéti árut tehát a legvallásosabb emberek is a legteljesebb bizalommal fogyaszthatják
FRANCK HENRIK FIAI R.-T.

Budapest, 113. póstafoák 5.

Telefon: *2-688-45

Máj' Mamele

Írta: **BERÉNYI SÁNDOR dr.**

A fiatal, izzig-vérig zsidó asszony meghall egy mélabús dalt. Belopózdik a szívébe, fantáziája el kezd működni. Látja, amint az orosz gettó szűk sikátorában egy kis leány ül és zümmögve énekl a szomorú ariát: Máj' mamele! Az én édes Anyuskám! Az anyjáról szól a sirámszerű ének, aki örökre elment, mert a durva, lelketlen kózákok megölték őt, aki a légynek sem ártott, jámborsága pedig messze országokban híres volt. A dallam mindjobbán megfogja a fiatal asszony lelkét, egyre puhábbnak és melegebbnek, ritmikusnak érzi azt a fűresa nyelvet is, amelyen a hangok feléje szállnak: a zsongott vagy, ha úgy tejszik, a „jiddisch”-t.

Így támadhatnak majdnem értelhetetlen rokonérzések, melyek egy esúnya nyelvesökevény védelmére indítják ezt a művelt s férfiasan pattogú tollú lelkes zsidó asszonyt aki a Zsidó Élet purimi számában *Bat Ami* aláírással mutatkozik be, polemizál e sorok írójával az „*Ad vocem zargon*” című cikke miatt.

Mindenekelőtt néhány tévedést illetve félreértést kell tisztáznunk. *Egy szóval sem kívántam a héber nyelvnek a liturgiából való eltávolítását*, csak annak a véleménynek adtam kifejezést, hogy az istentiszteletet még a naladó irányú templomokban is hosszúnak, sőt hosszadalmasnak, sok fölösleges tartalmazók, kifárasztják a fiatalabb és intelligens nemzedéket, melynek erre sem ideje, sem idege nincs, és matsem órákig üljön a templomban előtte értelmetlen szö-

vegetet recitálva, inkább távol maravi onnan. Ma más időket élünk, mint száz év előtt; tessék ezt figyelembe venni. A templom nem az öreg, többnyire már foglalkozás nélküli bácsik szórakoztatására szánt gyülekező hely, akik nem tudják, mivel töltsék napjukat, ha az istentisztelet meg lesz kurtítva a vasút, telegráf, rádió és repülőgép korszakának emberei számára. De ezeknek a gondokkal teli, a létért való nehéz küzdelmet élőknek is szükségük van a vállalásra, a maguk módja szerint való lelki kielégülésre és nem lehet őket arra kényszeríteni, hogy életviszonyaik, felfogásuk semmibe vevésével lelküktől idegen és idejéltmult ceremóniákban-vegyenek részt, mert jól tudják, hogy egy félórai, igazi elmélyedés kedvesebb az Ur színe előtt.

Másodsorban annak a kívánságnak adtam kifejezést, hogy az *iskolás gyermekeket a meghagott, gondosan kiválogatott héber imák szöszszerinti fordítására és hibátlan olvasására tanítsák meg mindenek előtt*. Az első testvérpár gyilkossági ügyével, Noah apánk rezségtségével és hasonló jókkal ráérnek majd az érettségi után foglalkozni. Ezzel automatikusan együtt fog járni a héber nyelvnek, ha csak nagyjában való elsajátítása is.

Téves az az állítása Bat Aminak, hogy a „jiddisch”-t a zsidók túlnyomó része tudja, attól pedig, hogy minden zsidó tanulja meg a zsongott és ez legyen a zsidók internationalis nyelve (volapükje) Isten őrizzen bennünket. Hiszem,

hogy ez isteni beavatkozás nélkül sem fog sikerülni.

Fantasztikus elgondolás, hogy a diasporában élő zsidóknak, akiknek más-más az anyanyelve, legcélszerűbb lenne a „jiddisch-i” elsajátítani levelezésük könnyebb lebonyolítására. Ebből nem kérünk. A közeli rokonok egyazon nyelven nőttek föl, azok megértik egymást az anyanyelvükön vagy valamelyik civilizált ország nyelvén. Nem szükséges e végből az orosz-lengyel-litván zsidóktól a nyelvüket kölesönkérni. A második generáció pedig már úgy sem levelez egymással. Ha igen, úgy bizonyára inkább választanák maguknak egy világnyelvet. Különben is a jiddisch-t nem lehet könnyvből elsajátítani, abban születni kell vagy legalább fölnevelődni.

Az sem áll, hogy a „jiddisch” jórészt héber szavakból áll. Annak túlnyomó része korrumpált német, sőt a benne előforduló héber szavak is többnyire ki vannak fordítva eredeti köntösükből úgy, hogy csak igen nehéz rájuk ismerni.

Szó sines róla: a jiddisch az idők folyamán egy különleges mesterkelt önálló nyelvvé alakult, de fenntartását és pláne terjesztését azon a címen, hogy az néhány millió orosz és lengyel zsidónak társalgási nyelve a héber rovására, talán még sem lehet, és erre nem szolgálhat okul az, hogy egyszerű írókat és költőket adott az emberiség egy kis töredékének. *Ezek a zsenik nem a zsargonnak köszönhetik létüket, hanem megfordítva: a jiddisch lehet nekik hálás* és azok, akiknek módjukban áll remekműveiket olvashatni és megérteni. Egészen bizonyos, hogy egyetlen francia író sem sajnálja, mert műveit nem írta meg jiddischül.

A jiddischnek esúfolt orosz-lengyel zsargon egyébként sem hozható vonatkozásba az egyéb (askenáz) zsidóknál használatos kevésbé korrumpált némettel, mely inkább egy tájszólás jellegével bír és kis figyelmisség mellett minden németül tudó ember részéről legalább nagyjában megérthető.

Azt se feledjük el, hogy az elkülönülés sok módja között ez is az egyik és ha két tagbaszakadt pájeszos ember ropogtatja a zengzetesnek éppen nem mondható nyelvet, az bizony — különösen nem zsidók szemében — eléggé kelle-

metlen hatást keltő. Ezek nem hallották zsidó szívvel a „Máj’ Mamele” dallamát és ninesenek nagyon elragadtatva, sőt rögtön — általánosítanak is a megszokott módszer szerint. Bátran állíthatjuk tehát, hogy a zsargon egyik alátámasztója, ha jobban tetszik: ürügye a zsidógyűlöletnek.

Végezetül: nem mondtam, hogy a jiddisch a liturgiába is bevonult, hanem a templomba. Nem a Dohány-utcaiba, sem az Öntőház-utcaiba, sem a szegedibe; de köztudomású, hogy még a fővárosban is vannak kisebb zsinagógák, melyekben a pap csak jiddischül vagy legalább is németül mondja a „dróset”, minden egyéb nyelv az „dätsch”, tehát szigorúan tilos.

ZSIDÓ VILÁGKRONIKA

Az osztrák zsidóság tragikus helyzete felkeltette az az egész világ részvétét és együttérzését. *Göring* tábornoknak az a nyilatkozata, mely szerint a *négy-éves terv végén Bécszet zsidótalanítva akarja látni*, fokozottan időszzerűvé tette azt a kérdést, hol keressenek maguknak menedéket azok a zsidók, akik így kénytelenek lesznek hazájukat elhagyni.

Hull államtitkár az Egyesült Államok nevében 33 államhoz intézett kérdést, *hajlandók volnának-e csatlakozni az*

Sőt még a „hochdeutsch” is istenkáromlás a templomban és egynek-mely orthodox vagy chasszideus temetésen. A halottól való bocsátnatkérés (a mechiah) is zsargonul történik, akár érti azt a gyászoló, akár nem. No és a „chesped”, a gyászbeszéd se történhetik a civilizált népek valamelyikének nyelvén. Ez se liturgia, de annak tartozéka.

Egyszer már el kellett ezeket mondani, mert hitem szerint az az igaz jó zsidó, aki maga csinál rendet a saját portáján. Sokan helytelenítik ugyan a különféle ferdeségeket, de a homokba dugják a fejüket. Elvük: *quieta non movere*. Ez azonban nem az élet, hanem a lassú halál.

Egyesült Államok kezdeményezéséhez és menedékjogot biztosítani osztrák és német menekültek számára. A kivándorlás keresztülviteléhez szükséges pénzüsségeket magánúton hozták össze az illető államok felügyelete alatt. *Franciaország* a tervvel szemben — megbízható információk szerint — szimpátiával viseltetik és *Anglia* is hajlandó az erre vonatkozó tárgyalásokon részt venni.

Az olasz kormány — *Ciano* külügyminiszter nyilatkozata szerint — nem vesz részt ebben az akcióban, miután egyrészt ezt számára külpolitikai okok lehetetlenné teszik, másrészt eddig is mindig, még a legutóbbi napokban is, készségesen adott osztrák menekülteknek menedékjogot. Itt említjük meg, hogy a Jewish Agency, a palesztinai orvosi társaság felhívására késznek nyilatkozott *Sigmund Freud* és *Heinrich Neumann* tanárok számára bevándorlási engedélyt kiadni, akik állítólag oda akarnak költözni.

A lengyel sejm megszavazta a teljes rituális metszési tilalomra vonatkozó törvényjavaslatot. A lengyel zsidóság most azzal a gondlattal foglalkozik, hogy tiltakozásul a jogfosztás és a vallási paranaszok betartásának lehetetlenné tétele ellen, egész három és fél milliónyi tömegében áttér a vegetáriánus életmódra. Ebben a tiltakozási akcióban nemcsak az orthodoxok vennének részt, hanem a neológ zsidóság is.

SEL PESZACH CUKOR

az orthodox hecsherre referáltál hithű hazai zsidóság részére ez évben is

Központi Irodánk irányítása mellett készült. Ezt, a felragasztott

1938. évi dátummal

ellátott vignettként tanusítják.

A cukor gyártása ez évben is a **Selypi Cukorgyár Rt.-nél** (Budapest, V., Zrínyi-u. 14.) történt, Silberstein Dávid váci főrabbi vallási főfelügyelete alatt.

Központi Bizottságunk Rabbicollegiumának vallási döntése szerint: az orthodox hívők csak olyan kereskedőknél szerezhetik be SEL PESZACH CUKOR szükségletüket, akik üzletükben kizárólag ezen központi felügyelet alatt készült cukrot árusítanak, nehogy az esetleges elcserelésből vagy összekeveredésből vallási tilalomszegések keletkezhesseken.

Budapest, 1938 évi március havában.

A magyarországi autonóm orthodox izraelita hittelekezet

KÖZPONTI IRODÁJA
(Budapest, VI., Eötvös-utca 19.)

Még néhány adat Palágyi Lajosról

— Levél a szerkesztőhöz —

Mélyen tisztelt Szerkesztő Ur!

Feleki Sándor dr., a rokonlelkű költő, sok szeretettel, meleg érzéssel írta meg b. lapjában szép megemlékezéseit Palágyi Lajosról. Ebből az alkalomból és mert éppen ebben a hónapban volt öt esztendeje annak, hogy Palágyi Lajos eltávozott az élők sorából, szeretnék kiegészítésül magam is, mint volt tanítványa, egyet-mást elmondani a nagy poétáról és hatalmas gondolkodó lélekről.

Szeretném hangsúlyozni, hogy az Akadémia a Karácsonyi-díjat 1898-ig, tizenhárom éven keresztül nem adta ki, mert a szabályok szerint csak abszolút értékű munkának lehetett azt kiadni, mígnem az 1898—99. évi díjat egyhangúlag Palágyi Rabszolgák c. munkájának ítélte oda. E nagyszabású művet utóbb a Nemzeti Színház mutatta be díszelőadás keretében és hogy minél méltóbban adhasa elő: az Operaház színpadán — amire nem jgen volt példa. Ekkor írta Herczeg Ferenc terjedelmes, mindvégig lelkesedő bírálatában többek között: „...Ha Ivan Ivanovics, vagy Petár Petrovics neve állana a színlapon, akkor ma Budapesten nem volna úriember, aki be merné vallani, hogy nem látta még a Rabszolgákat.”

Az „Aradi vértanúk” c. díjnyertes költeményét maga Somló S., a Nemzeti Színház későbbi igazgatója szavalta el Aradon a szobor leleplezése alkalmából, ahol a költőt, mint Arad város vendégét, nagy ünnepléssel fogadták. (Ezt különben Feleki dr. is említi.) Megnyerte a Petőfi Társaság Vigyázó-díját, „Vádaskodók” c. költeményével az Akadémia Farkas-Raskó díját nyerte el. A Nádasdy díjról, amelyet szintén egyhangú lelkesedéssel ítelt oda az Akadémia „Anyaföld” c. époszának, Feleki dr. megemlékezett.

S beszélnem kell külön a tanár-ról, akitől a Csalogány-utcai tanítóképzőben (elemi iskolában sohasem tanított) egy egész nemzedék minden egyes tagja külön-külön nagy ajándékot kapott, egész életre szólót: megtanította őket olvasni, a betűt megbesélni, a szépet szeretni és meg is érteni, a köznapit életlen túl, a szellem ér-

„Ez a sanyarúság kenyere...” ...הא לחמה עניה...

ÍGY KEZDJUK **PESZACH** SZENT ESTÉJÉN
A VISSZAEMLEKEZÉST A SZOMORÚ IDŐKRE...!

MENNYIRE FELVIDUL AZONBAN A
FELNÖTTEK ÉS GYERMEKEK KEDÉLYE,
MIDŐN AZ ÜNNEPI VACSORÁHOZ
ÉRVE, ELFOGYASZTJÁK A JÓ HÚSVÉTI
ÉTELEKET ÉS SÜTEMÉNYEKET, AMELYEK
MIND A KONNYEN EMÉSZTHETŐ

KOSER SEL-PESZACH

MESTERSÉGES ÉTELZSÍRRAL KÉSZÜLNEK

Ceres

Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres

tékeinek szívből örülni, azokban mindenért kárpótlást találni. Álpátosztól ment, rajongó idealista lelke, puritán lényé, egyenes, logikus gondolkodásmódja, legmagasabb erkölcsi felfogása, derűje — mert a katedrán, az ifjúság között derűs volt — minden tanítványára kitörölhetetlenül nevelő hatott. Mindegyikük úgy érezte jelenlétét, tanítását, ahogy György Oszkár írta róla a Nyugatban megjelent cikkében: „mint-ha a költészet szent esernökébe lépett volna”. Tanítványai, akik túlnyomórészt más felekezetekhez tartoztak, 25 év múltán is állandóan felkeresték őt, tanácsadó apai barátjuk volt egész életükben.

Weszeley Ödön felszólítására Budapest székesfőváros tanítószága számára és vezető pedagógusok jelenlétében a Pedagógiai Szemináriumban több előadás-sorozatot és mintatanításokat tartott. Itt fejtette ki ismételtelen költemény-tanítási elméletét, amelyért oly sokszor sikraszállt. Elmélete ma már átment a köztudatba, így tanítanak ma már a legtöbb iskolában. De évtizedekkel ezelőtt ő kezdte kérni, követelni, hogy a költői művet, a verset először a maga egészében mutassák be az ifjúságnak, abban a hangulatban, amelyben írója megalkotta, anélkül, hogy azt részleteiben magyarázva, elemezve, minden művészi

szépségétől már előre megfosztanák.

A történelmi hűség kedvéért fűzzük hozzá még azt, hogy teljes rehabilitációt nyert és életének vége felé a kultuszminiszter minden elmaradt előléptetésének utólagos beszámítását megígérte neki, de ezt már nem élte meg.

Dr. Kertész Arminné
Major Ella

HELYREIGAZÍTÁS!

A Zsidó Élet című hetilap ma elem került f. é. febr. 19. számában „a zene magyarországi zsidó származású kitünőségei” között atyámat Gobbi Alajost, a Nemzeti Zenede főigazgatóját és nagybátyámat, Gobbi Henriket az Orsz. Zeneműv. Főiskola tanárát is felemlíti.

Nem tudom, hogy a cikkíró honnan vette ezen téves megállapításait. A tény az, hogy nagyatyám id. Gobbi Alajos hegedűművész, mint mantuai olasz róm. kath. nemes család tagja került 1820 táján Pestre.

Fiai Henrik és Alajos szintén róm. kath. vallásúak voltak és keresztény hajadonokkal kötötték házasságát.

Gobbi Károly dr.
oz. OTI oszt. vez. orvosa

*

Amidőn készséggel közöljük fenti helyreigazítást, megjegyezzük, hogy a Zenei Lexikon szerint Gobbi Alajos, Henrik fivére, viszont a Magyar Zsidó Lexikon szerint (315. oldal) Gobbi Henrik zsidó. Így tehát a Lexikon téved és ejtett tévedésbe bennünket is.

A SZIDRA MARGÓJÁRA TÁZRIA

Irta: Dr. RUBINSTEIN MÁTYÁS
sz-kszárdi főrabbi

„Ódom ki jhije vöör böszörö szö-
ész ó szápáchász ó vaheeresz vöhójo
vöör böszörö lönegá cöróász vöhuvó
el Ahron haköhén... Ha valamilyen
ember testének bórén daganat vagy
sömör, vagy fehér folt támad és az
ó testének bórén poklos fakadékká
lehet, vigyék az illet Áronhoz,
vagy egyvalamelyikhez az ó pap-
fiak közül.” „Háfoch boh váháfoch
boh döcháló boh. — Forgasd s újra
forgasd (a Tórá), mert minden
bennefoglaltatik.”

A Tóra nemcsak vallási s erköl-
csi tanokat foglal magában, hanem
amint látjuk, egészségügyi szabá-
lyokat is. A leírás szerint, amint a
szakférfiak megállapították, leprá-
ról, belpoklosságról van itt szó, egy
szörnyű keleti betegségről, amely
lassú, kínos sorvaszással végre ki-
meríti, tönkreteszi az egyént. A
szaktudomány nem győzi csodálni,
hogy milyen híven, részletesen,
szakavatottan írja le Mózes ezt a
betegséget. Különösen meglepő pe-
dig, hogy a modern tudomány által
is alkalmazott módszert: az izolá-
ciót, elszigetelést állapítja meg a
betegség terjedésének megállításául.
Igazságosnak kell lennünk: e be-
tegről való ismereteit Mózes
Egyiptomban szerezte. Egyiptom
már az ókorban magas kulturájú
ország volt. Kiválóan ki volt őt
fejlődve már akkor az orvostudo-
mány. Herodotus görög történetíró
így ír az egyiptomiak orvosi gyako-
rlatáról: „Az orvosi gyakorlat
náluk megosztott: minden orvos
csak egy — s nem többféle beteg-
séggel foglalkozott”. Mózes a kirá-
lyi udvar neveltje volt s alkalma
nyíltatott a magas rangot képviselő
pap-orvosok révén e veszélyes s
gyakori betegségét, elhárításának
módjait is megismerni. És ez
ismeretének lecsapódásául tekint-
hető szent szakaszunk. Ez egész-
ségügyi szabályok mégis harmoni-
kusan hozzáilleszkednek az egyéb
mózesi tanokhoz. Amazok a lélek
szentségére, tisztaságára irányultak,
ezek a test épségének, tisztaságának
gondozására szolgáltak. Mózes test-
ben és lélekben ép, erős, tiszta fajt
akart nevelni népéből, jól tudván,
hogy milyen harcok és küzdelmek,
szervenések és gyötrelmek várnak
rá, arra a népre, amely hitével és
erkölcsével elkülönödvé él a többi
népek között. Védetlen apró szíge-

teske lesz a népek nagy óceánjáb-
ban, szüntelenül ostromoltatva s
csak a saját ereje, szívóssága, ki-
tartása tarthatja majd meg. Leg-
yen tehát ép és erős. Birta is Izrael
mindmáig a reánehazedő válságo-
kat.

Újra felette súlyos időket él. Most
nem szabad elesüggednie. Hünek
kell maradnia önmagához. Az a biz-
tató íge, amely a vöröstengeri vál-
ságnál fölhasant Mózes ajkairól s
amely végigkísérte Izrael fiait ösz-
szes későbbi válságain, bizalmat és
kitartást öntve a esüggedőbe, esen-
düljön fel lelkünkben most is: „Há-
sém jilóchem löchem. — Az Örökké-
való harcol tiértetek”. Az Örökké-
való hareolt és fog hareolni min-
denkor érettünk, mert mi az Örökké-
való népe vagyunk, az Örökkévaló
Tanainak hordozói s őrizői.

Örök az Isten, Örök a Tan. S nem
múlhat el Izrael sem.

Ábrahám Márton: Legendás Haggada

A címből látható, hogy Ábrahám
Márton könyve az eddigi, szépszám-
mal lévő haggadánk között mást
ad, sőt újat is.

A kellemesen kiállított könyvben
a szövegek fordításán kívül megta-
lálhatja az olvasó mindazt, amit a
pészach-ünnepével és a szeder-szer-
tartásával kapcsolatban tudnia kell:
törvényeket és szokásokat. Fordítá-
sát a szerző állandó magyarázatok-
kal kíséri, amelyekben a nehezebb
pontok értelmét keresi, homályo-
sabb szertartások okát adja. (Meg-
jegyezzük szerző magyarázatával
szemben, hogy a tojás a szédertálon
magyarázóink szerint a grász jele:
örök emlékezés a szentély pusztulá-
sára; más értelmezés szerint az em-
beri halandóság mementója.)

Ezek a magyarázatok Ábrahám
Mártonnak a hagyományos iroda-
lomban való nem csekély jártassá-
gáról tesznek tanúságot.

A verses darabokat ritmikus, az
eredeti dallamára énekelhető átül-
tetésben Ábrahám Miklós tollából
kapjuk.

Eddig a szokott rész. Ábrahám
Márton ezenkívül a zsidó mondák
és legendák egész koszorúját fonta
haggadájá köré, amelyek vonzó és
közvetlen előadásukkal nagyon is
alkalmasak arra, hogy az ösök éle-
tét és Izrael hőskorát megrögzítsék
gyermekünk és serdülő ifjúságunk
lelkében és emlékezetében.

Meg kell jegyeznünk, hogy a for-
ditásban és a legendák elbeszélésé-
ben szerző állandóan zsidókról be-
szél, amely természetesen anachro-
nizmus.

A könyv fejlécei és illusztrációi
színesek, élénkek és változatosak.

A munkát szívesen ajánljuk olva-
sóink figyelmébe.

Fogadja szeretettel a magyar zsidóság az eucharisztikus kongresszus vendégeit

A községkerületi elnökök tanácsa
március 17-én ülést tartott Szántó
Jenő, az Orsz. Izraelita Iroda alel-
nökének elnöklétével. Az ülés az
Országos Iroda elnökévé Stern Sa-
mut, alelnökévé Szántó Jenőt vá-
lasztotta meg, majd Szántó Jenő al-
elnök emlékeztet meg kegyeletes
szavakkal az elmúlt év nagy halot-
tairól: dr. Glücksthal Samuról, dr.
Munkási Bernátról, dr. Biedl Sa-
muról, és Felix Warburgról. Megem-
lékezett az emancipációs törvény
hivvenedik évfordulójáról és leszö-
gezte: hogy a magyar zsidóság az
elmúlt 70 év alatt hűséggel, munká-
val és áldozatkészséggel tett eleget
állampolgári kötelességének. Ezután
meleg, elismerő szavakkal méltatta
dr. Hevesi Simon vezető-főrabbi érdem-
eit és munkásságát 70-ik szüle-
ténapijával.

Az ülés foglalkozott az eucharis-
tikus kongresszussal is és felszólí-
totta a magyar zsidóságot, hogy fo-
gadja szeretettel a kongresszus ven-
dégeit. Kimondotta, hogy Szent Ist-
ván király halálának kilenzázadik
évfordulója alkalmából rendezendő
ünnepségekben a magyar zsidóság
is méltó módon kíván részt venni.

A folyó ügyek letárgyalása során
elfogadta az ülés az 1937. évi zá-
rszámadást és az ezévi költségve-
tést, majd a zsidó közelet és hitélet
időszerű kérdéseivel foglalkozott.
Végül dr. Kallós Henrik községke-
rületi elnök indítványára elhata-
rozta a gyűlés, hogy a magyar zsi-
dóság országos keretben fogja meg-
ünnepelni az esztergomi hitközség
kilenzázéves jubileumát.

Az Esti Kurir címére

Az „E. K.”-nak nem tetszik, hogy
mi a zsidósármazású kitünőségek-
kel foglalkozunk, mert valakinek a
vallása és származása — szerinte —
maganügy. Nézetünk szerint azo-
ban a zsidó sajtó földadata közé tar-
tozik annak kimutatása, hogy mit
alkotott hazánkban a zsidóság. Szük-
séges ez különösen most, midőn „tu-
dományosan akarják bizonyítani,
hogy a zsidó „alacsonyabb rendű
faj”. Hogy egyesek származásukat
szégyenlik, vagy hogy az E. K.-nak
ez nem tetszik, arról igazán nem te-
hetünk.

STREINHITZER GYULA vas. réz, acélbűtor és
sodronyágybetét üzem. Speciális autogénehégesztő,
tűzhelyek, kályhák záruk, redőnyök készítése és
szakszerű javítása. Vendéglátók csak 1a. kivitelben
kimondottan új anyagokból

Budapest, VII., Dob ucca 45. Tel.: 143—152.

BETEGTOLÓ.

és önhajtású kocsi nagy választékban Kécsön-
zés is. SIESTA BETEGTOLÓKOCISRAKTÁR
Budapest, Damjanich-utca 49. Telefon 144—793
Kérem átiratéztek.

A Budapesti Aut. Ortb. Izr. Hitközség
felügyelete alatti termelt

kapthatók és megrendelhetők összes fiókjainál
és az orthodox izraelita fűszerkereskedőknél

husvétii orthodox kóser palacktej és tejtermékek
Budapesti Központi Általános Tejcarnok R.-T. VII., Rottenbiller-utca 31. szám.

Megoldják a zsidókérdést?

Igen, sürgetik is, ígérk is a megoldást. Még pedig a *törvény-nyelv* való megoldást. Arról nem is beszélhetünk vitába, hogy van-e, vagy nincs zsidókérdés. Minek is vitatkozzanak erről, amikor „megoldani” akarják. Megoldani pedig csak olyan kérdést lehet, amely van. Tehát: *zsidókérdés van!*

A győri beszéd és előtte is, utána is más beszédek, mind azt adják okául a zsidókérdésnek, hogy a zsidóság — számarányát meghaladó mértékben helyezkedett el a gazdasági és kulturális pályákon. Vagy úgy is mondják, hogy mások elől foglalták el ezeket a pozíciókat. Akik még hatásosabban akarnak szólni, azok pláne úgy fogalmazzák meg, hogy a zsidók kiszorították ezokról a helyekről a nem-zsidókat. Megmondták már ugyan, hogy a Kohnerek s Kornfeldek senkitől sem vették el azt a helyet, amelyet betöltöttek, mert azokat a pozíciókat ők maguk teremtették, — de lehet, hogy ezt hiába mondták meg. Minthogy azonban az igazság igazság marad akkor is, ha nem hallják, vagy nem hallgatják is meg és mint-hogy az igazságot elmondani azért is érdemes, hogy csupán elhangozzék: mi egy-két variánsal bátor-kodunk még a Kohnerekről és Kornfeldekről megkockáztatott állítás illusztrálására szolgálni.

Körülbelül száz esztendeje annak, hogy Bloch Mór nevű zsidószármazású fiatal tudós, akiből később Ballagi Mór lett, hozzáfogott egy nagy magyar nyelvészeti munkához. Évek keserves küzdelmes munkájával, sok nélkülözés és fáradtság árán, elkészült vele. Megjelent *A Magyar Nyelv Teljes Szótára*, majd később egy másik munkája, a *Magyar-német és a Német-magyar szótára* is. Kérdem tisztelettel: Kinek a kezéből esavarta ki ezt a munkát, kit kellett félrelöknie, hogy helyette dolgozzék éveken, sőt évtizedeken keresztül, — a magyar kultúra javára?

Vagy: Nyolevanegynéhány éve lehet, hogy az ugyanesak zsidó származású Vámbéry Ármin neki-vágott a sok titkot és veszélyt rejtő Keletnek. Sokszor dervísnék öltözve, vagy karavánok közé keveredve járta a titkok útját, hogy a többi között a magyarság erede-

tét is kutassa. Igazán nem kétutazás volt. És vajjon kit ütött el tolakodó érvényesülni-akarásával attól, hogy helyette ezt a vállalkozást elvégezze és hogy a magyar kultúrának, a magyar tudomány-nak szolgálatot tegyen? Kit fosztott meg annak a lehetőségétől, hogy helyette nélkülözzön, helyette szenvedjen és helyette vállalja a veszélyek egész sorát?

Vagy ott vannak a magyar nyelvészetnek és történetírásnak zsidó, vagy zsidószármazású kiválóságai: *Simonyi Zsigmond, Munkácsi Bernát, Kúnos Ignác, Marcolli Henrik, Acsádi Ignác, Angyal Dávid, Goldziher Ignác*, stb. stb. Ki elől vették el a kulturális és tudományos munka lehetőségét? Kit szorítottak ki akár a díesőségszerzés lehetőségéből, akár egy-egy jó állás jövedelméből?

És azután felsorolhatnók a tudomány és irodalom más területének művelői közül is a zsidókat, vagy a zsidószármazásúakat; vagy a zsidó és zsidószármazású művészeket, festőket, szobrászokat, zeneköltőket és zenészeket, építészeket, színészeket, stb. Erőszakkal, jogtalan, vagy akáresak ildomtalan könyökléssel, mások visszaszorításával és elnyomásával kit ütöttek el akár az erkölcsi, akár az anyagi érvényesüléstől? Melyik nem-zsidót akadályozták meg ab-

ban, hogy tehetsége szerint alkosson és teremtsen?

Nem folytatom tovább, csak még két példát említek. Az egyik a legnagyobb magyar irodalmi alapítvány, a Baumgarten-alapítvány példája. Az alapító zsidószármazású. Vajjon azt a díesőséget és érdemet, amelyet alapítványával szerzett — halála után! — vele versenyezni szándékozó nem-zsidók elől ragadta el? Úgye kérdezni is neveltséges! — A másik példa: Volt a magyar közelmúlt történetének egy fájdalmasan szomorú korszaka: a kommün pár hónapja. Ezt azért is említem, mert ezzel szívesen hozzák kapcsolatba az antiszemitizmus hangadói a zsidóságot, pedig a terror elől meghunyászkodva beadta a derekát zsidó és nem-zsidó egyaránt, — különösen a köztisztviselői gárdában. Tudomásunk szerint mégis akadt egy magyar köztisztviselő, egy tankerületi főigazgató, aki a forradalmi törvényszékkel való megfenyegetetés ellenére is, mindjárt a kommün elején, szinte másnapján, ott hagyta az állását, azzal a nyíltan megvallott megokolással, hogy nem akar velük dolgozni. Ez a tankerületi főigazgató zsidó. Vajjon kit lökött földre, kit taposott el, hogy helyette ő szerezzék meg magának ezt az érdemet? Melyik nem-zsidó köztisztviselő volt az, aki csak azért nem tanúsíhatta ezt a hazafias magatartást, mert a zsidó élébe tolakodott az ilyen magatartás által magára idézhető életveszély kockázatának vállalásával.

Jól tudom, hogy akiknek a szemében a zsidóság az *öt megillető*, vagy neki *engedélyezhető* mértéken felül vette ki szerepét a magyar tudomány, irodalom és művészet, vagy akár a hazafiság szolgálatából, azok nem ezekre az esetekre gondolnak. Bár akadt egy kultuszminiszter is — de az Haller István volt — aki ország-világ füle-hallatára, a parlamentben mondta el, hogy mi nemcsak könnyű szívvel mondunk le egy Alexander Bernát, egy Beke Manó, egy Simonyi Zsigmond, stb. tudományos munkájáról, csak azért, mert zsidók, vagy zsidószármazásúak, hanem ezzel példát is akarunk mutatni — hadd tanuljon tőlünk! — a művelt Nyugatnak is. S hogy a művelt Nyugat nem tanult tőlünk, az csak a művelt Nyugat mulasztása. Azt

Az osztálysorsjáték

jótekonny, új vérkeringéshez, gazdasági fellendüléshez vezet

Nem szabad csüggedni, hanem mindig remélni, minden alkalmat megragadni, hogy az életkedvet, önbizalmat, a reménységet erősítsük! Most ismét itt az alkalmam! **Április 9-én** kezdődik az új osztálysorsjáték. Ezren és ezren lettek gazdagok egy sorsjegy által. **Próbálja meg!** Közel 10 millió pengő sorsolnak majd ki ebben a sorsjátékban. Nyerni csak annak lehet, kinek sorsjegye van! **Rendeléseket** pontosan, gondosan és diszkréten teljesítenek az összes budapesti és vidéki főárusítók.

A sorsjegyek hivatalos ára osztályonként:

Egész 28 pengő	Fél 14 pengő	Negyed 7 pengő	Nyolcad 3½ pengő
-----------------------------	---------------------------	-----------------------------	-------------------------------

Mindenkinek és mindenegyes sorsjegynek egyenlő a nyeresési esélye!

A szerencse változó és forgandó

— de azt is keresni kell!

is jól tudom, hogy ha Kiss József, Molnár Ferenc, Heltai Jenő, Szép Ernő, Bíró Lajos, Lengyel Menyhért, stb. stb. nem írták volna meg azt, amit megírtak, senki más, se zsidó, se nem-zsidó helyettük meg nem írta volna. De tovább kérdezek. Hol van és ki ő az, a nem-zsidó, aki írói, tudományos vagy művészi munkát vagy feladatot csak azért nem végzett, mert egy zsidó ennek lehetőségét elvette előle? Vagy a tehetség és tudás kiosztásánál is könyökölve toltta félre a zsidó a nem-zsidót? Meg aztán: vannak és voltak gazdasági vállalatok és vállalkozások is, — tudja ezt jól mindenki — amelyek kezdettől fogva vigyáztak arra, hogy lehetőleg zsidómentesek legyenek, vagy legalább is csak nagyon-nagyon kivételesen engedjenek helyet egy zsidónak. Vajjon kiszorították-e onnan a zsidók a nem-zsidókat?

De nem halmozom tovább a kérdéseket. *A zsidókérdést meg akarják oldani, még pedig törvényesen.* Mi erre most már magunk is azt mondjuk: *ám legyen! Csinalják meg! Igenis: törvényvel rendezzék a zsidókérdést!* Hogy ezzel a magyar alkotmány egyik-másik tartó pillérét kell kiváltani? — ám csinálják! Hogy *Széchenyi, Kossuth, Deák, Eötvös*, stb. művét úgy találják majd tatarozni, hogy senkifia nem fog többé rája ismerni, — fájó szívvel mondjuk: ám csinálják. De talán mégis meg kellene gondolni legalább a következőket: 1. A nemzet érdekeit szolgálja-e, ha törvényt készül arról, hogy aki zsidó, vagy zsidónak születik: annak boldogulását, megélhetését olyan korlátok közé szorítsák, amelyek sem a zsidónak születést, sem a tehetség és tudás szétosztását nem korrigálják, hanem csak a gazdasági elhelyezkedés lehetőségében juttatnak előnyt egyeseknek mások rovására? 2. A nemzet érdekét szolgálja-e az olyan törvényalkotás, amely holnap esetleg a gazdaságilag kevésbé jól elhelyezkedett katolikusok érdekében fog a protestánsok rovására (vagy megfordítva) hozandó törvényre, vagy legalább annak követelhetősére precedensül szolgálhatni? Mégis csak gondolni kellene erre is!...

Ami pedig ilyen körülmények között a zsidóságra háru, az csak az lehet, hogy őrizze meg higgadt-ságát, lelki nyugalmát és az igaz-

ságban való bizodalmit. *Félre most minden széthúzással! Jöjjen létre a zsidóságban az igazi egység! A kritika jogának fenntartásával hirdetjük: Mindennél fontosabb most a magyar zsidóság lelki egysége! Felelősségteljes és felelősségtudatos vezetésre van szükségünk! Éppen ezért azt várjuk a zsidóság mai vezetőitől, hogy ki-*

csinyes szempontok félretételével, létre fogják hozni az igazi és teljes egységet a zsidóságban és hogy a felelősségvállalás lehetőségét ki fogják szélesíteni és ki fogják terjeszteni mindazokra, akik a magyar zsidóság jogainak védelmében tudnak és akarnak közreműködni.

Spectator.

A film negyven éve Magyarországon

Amidőn 1895-ben Jókai Mór is megállott a Váci-utcában ama nagy tömeg sora között, amely előtt hirdetővállalat reklámképeit vetítette egy kifeszített vászonra és közéjük néhány primitív mozgóképet is illesztett, e szavakkal rontott be a Szabadelyű Club termébe *Tisza Kálmánhoz és Wekerle Sándorhoz:*

„Képeket láttam, melyek élnek és mozognak. Ez az a találmány, amely egykor a világot fogja fölforgatni.”

A nagy írónak igaza volt. Még egy fél évszázad sem múlt el és a film meghódította a világot. Új művészetet teremtett, új írókat, színészeket, rendezőket tett világhírűvé és új hatalmas iparágát is teremtett, ahol az építészek, rajzolók, tervezők, zenészek, tancosok, filmtéchnikusok, vállalkozók, kölesönzők, statiszták és alkalmazottak ezrei keresik kenyerüket.

Magyarországon ennek az új művészetnek megteremtésében, tökéletesítésében oroszán rész vett a zsidó, vagy zsidó származású vállalkozóknak, íróknak, színészeknek, rendezőknek, énekeseknek és technikusoknak, teljesen igazságtalan és méltánytalan tehát az a törekvés, mely a zsidókat e téren is háttérbe akarja szorítani.

A *Somossy-orfeum* és a városligeti mutatványos *Fisch* eredménytelen kísérlete után még néhány következett, míg végül *Sziklai Arnold* 1896-ban megkapja az első moziengedélyt és megörökíti I. Ferenc József király látogatását az ezredéves kiállításán. 1898-ban *Décsi Gyula* kapott engedélyt mozira (Mozgóképet-Otthon). A megteremtés azonban a köztudat szerint *Neumann József* és *Ungerleider Mór* kávéoskó nevéhez fűződik, akik a Kerepesi-út 68. szám alatti „Velece” kávéházban honosították meg a mozgóképeket, majd a Kaszlik-teleken (a mai Corvin-áruház helye) fölépítették az Apollót. *Neumann* meg is kapta az „udvari szállító” címet, mert az udvart filmezte és a szakmában az egyetlen, aki ilyen címet kapott.

A mozi (*Heltai Jenő* csinálta ezt a szót) csakhamar igen népszerű lesz. 1921-ig a tulajdonosok 90%-a zsidó, ekkor a mozirevizió csak az engedélyek 30%-át hagyja meg zsidó kézben.

Az első filmdarabot Magyarországon *Tábori Kornél* írta, a főszerepét *Huszár Pufi* játszotta.

Ugyancsak Ungerleiderék készítették az első nagy magyar filmet és megalkotják a *Trója* és *Phönix* filmgyárakat. Ezt követi a *Corvin* (*Strasser Richard, Barna Károly, Engel Fülöp*), majd a *Star* (*Rákosi Tibor* és a *Lux* (*Lázár Lajos dr.*)).

Mint rendezők, nagy nevet szerettek: *Kertész Mihály, Korda Sándor, Garas Márton, újabbán Gaál Béla, Mihály István, György István, Major Dezső.*

A színészek közül világhírhez jutottak: *Várkonyi Mihály, Huszár Pufi, Szőke Szakáll, Verebes Ernő*, és újabbán *Gaál Franci*. De nagy sikert arattak *Fenyvessy Emil, Gyárfás Dezső, Törzs Jenő* is.

Az írók közül *Bíró Lajos, Lengyel Menyhért, Heltai Jenő, Molnár Ferenc, Vajda Ernő, Fazekas Imre, Bródy Sándor, Szomaházy István, Nádas Sándor, Molnár Jenő* alkotásai kerültek filmre, újabbán zajos sikert aratnak *Nóti Károly* vígjátékai.

Meg kell még emlékeznünk a film irodalmáról is. *Lenkei Zsigmond* alapította az első szaklapot és a *Képes Mozivilágot*, a nagyközönségnek szánt első hatilapot, az ifjan elhunyt *Várnai István* a *Pesti Mozit*, majd a *Mozihét* című lapot. A szakirodalomban vívtak ki maguknak még jó nevet: *Lajta Andor, Radó István, Váci Dezső, Vári Rezső, Roboz Imre.*

Aki a magyar mozi történetét megírja, kell hogy kellő helyet biztosítson abban azoknak a zsidó származású művészeknek, íróknak, rendezőknek és vállalkozóknak, akik segítettek ennek az új művészetnek megszületését és kifejlesztését hazánkban.

— r. nd

SCHLESINGER IZIDOR rabbi úr szigorú felügyelete alatt

PESZACHI פשר של פסה אמילר לטורין

palack és kannatej, továbbá mindenféle tejtermék állandóan kapható és megrendelhető összes fiókjainknál és orthodox izr. viszonteladóinknál.

Országos Magyar Tejszövetkezeti Központ m. sz.

Budapest, XI., Horthy Miklós-út 105-113.

Telefon: 158—840.

HIREK

ONAPTÁRO

1938. április 1, péntek — Veadar 29. Erev ros chodes (szombat bejöv: 5.55) — ápr. 2, szombat — Niszan 1. Sabosz ros chodes (hetiszakasz: Tazria, haftóra: Kol hoöm, szombat kimen: 6.55) — ápr. 3, vasárnap — Niszan 2 — ápr. 4, hétfő — Niszan 3 — ápr. 5, kedd — Niszan 4 — ápr. 6, szerda — Niszan 5 — ápr. 7, esütörtök — Niszan 6 — ápr. 8, péntek — Niszan 7 (szombat bejöv: 6.05) — ápr. 9, szombat — Niszan 8. Sabosz hagódaul (hetiszakasz: Mecóra, haftóra: Vöarboóh anósim, szombat kimen: 7.05) — ápr. 10, vasárnap — Niszan 9, — ápr. 11, hétfő — Niszan 10. — ápr. 12, kedd — Niszan 11, — ápr. 13, szerda — Niszan 12. — ápr. 14, esütörtök — Niszan 13. Bödikasz chómé — ápr. 15, péntek — Niszan 14. Erev peszach (szombat bejöv: 6.15).

— **Fürst Aladár dr. kitüntése**
A magyar királyi vallás és közoktatásügyi miniszter úr előterjesztésére a kormányzó úr öföméltósága dr. Fürst Aladárnak, a pesti izraelita hitközség gimnáziuma nyugalmazott tanárának a gimnáziumi igazgatói címet adományozta.

— **Rózsa Vera dalestje.** Rózsa Vera a kitünő fiatal énekesnő március 19-én tartotta aria és dalestjét a Zeneakadémia zsűföliség megtelt termében. Műsorán Stradella, Pergolesi, Schubert, Schumann, Rachmaninoff és Mussorgsky dalok szerepeltek, melyeket kiforrott művészettel adott elő. Nagy és megérdemelt sikert aratott.

— **Husvétí Manna-cikóriát ajánljuk a híthű háziasszonyok figyelmébe.**

— **Miért szaporodnak a m. kir. osztályorsjáték vevői?** Mert mindenki tudja, hogy sokan nyertek nagy összegeket és lettek ezáltal gazdagok. Az is köztudomású, hogy e közkedvelt intézmény állandó állami felügyelet és ellenőrzés alatt áll, tehát feltétlenül megbízható és mindenegyes sorsjegyek egyforma a nyerési esélye! — Hivatalos árak: egész 28. fél 14, negyed 7, nyolead 3.50 pengő, mindenütt az országban. Az új megjavított sorsjáték április 9-én kezdődik.

— **Löffler Henrik halála.** A budapesti aut. orthodox izr. hitközség főtitkára és anyakönyvvezetője Löffler Henrik szombat, március 26-án, 67 éves korában rövid betegség után elhunyt. Ez alkalommal a hitközség választmánya, óbudai Freudiger Ábrahám kormányfőtanácsos, hitközségi elnök elnöklete alatt gyászülést tartott, amelyen az elnök az elhunytat elparentáta és a hitközség szolgálatában eltöltött közel 5 évtizedes kiváló és hervadhatatlan érdemeit méltatta. Március 28-án, hétfőn délután 3/4 órakor a németvölgyi régi orthodox temetőben kísérték utolsó útjára, nagy részvét mellett.

— **A Magyar Cionista Szövetség** (Andrássy-út 67.) „Az 5000 éves zsidó kultúra” e. előadásorozatának legközelebbi előadását ápr. 6-án, szerdán este 7/9 órai kezdettel Steiner Malvinné, Weisskopf Lenke tartja: A zsidóság és a képzőművészet címen. Belépődíj nincs. Az előadásra ezután is minden érdeklődőt meghívunk.

— **Zenei bemutató Budán.** A Budai Izr. Hitközség „Kultúr és Társadalmi Szakosztálya” ápr. 3-án, vasárnap d. u. 4/6 órakor a III. Zsigmond-utca 49. I. em. tanástermében zenei bemutatót rendez, amelyen Kelen Hugó zeneszerző, Rózsa Vera dalénekesnő és Karvaly László dalénekes szerepelnek. Zongorán kísér Kadosa Pál. Belépődíj nincs. Vendégeket szívesen látnak.

— **Elnökválasztás Kőbányán.** A Kőbányai Izr. Hitközség f. é. április hó 10-én tartja elnökválasztó ülését, melyre hivatalosan Nagy Mihályt jelölték, a megromlott egészségére való hivatkozással lemondott László Gyula helyébe.

— **A Magyar Izr. Nőegyletek Országos Szövetségének** apólonőképző és gyermekgondozónő tanfolyamára a felvételek megkezdődtek. Jelentkezhet minden feddhetetlen előéletű leány vagy asszony, 18–30 éves korhatárig. A tanfolyam 18 hónapig tart. Az otthonban való bennlakás kötelező. A havi ellátási díj P 65., mely összegben lakás, ételmezés stb. bennfoglaltatik. Bővebb felvilágosítást nyújt az iroda: Budapest, VII., Sip-u. 12. Tel.: 141–919, hova a kellőkép felszerelt kérvények benyújtandók.

— **A dunaföldvári Makai Emil ifj. kulturesoport** jólsikerült Purim-estét rendezett. Könyg Jakab hitk. elnök bevezető szavai után Schwarz Erna és Ági négykezes zongorajátéka következett, majd Roznai Klári Wellisch Bözsi, János, Zoltán, Fein Márta, Klein Magdi, Somogyi Boriska, Krausz György, Traub Imre, Weisz Lenei, Nagy László, Weisz Magda, Krausz Imre, Fein Tibor, Salzman János kisebb darabokat adtak elő. Kálmán Dusi szavalata, Spornáth Miklós helyi aktuális strófái élenkítették az ügyesen összeállított műsort. Richter Arthur purimi szokásokról tartott felolvasást. Könyg Jakab konferanszában megemlékezett a kishitűekről és a kihívó magatartásuakról. Sok tapsot aratott Klein Magdi és Krausz György táncszáma. Az est sikeres rendezése Könyg Jakabné, Gottlieb Ignác és Nagy László érdeme. A művészi zongorakiséretért Erős Zsuzsát és Somogyi Boriskát illeti díszet.

— **Az angol Chief Rabbi 25 éves jubileuma.** Nagy ünneplésben részesítette Anglia zsidósága dr. J. H. Herz-et, az Angol Birodalom főrabiját 25 éves szolgálati jubileuma alkalmából. Az ünnepi összejövetelen képviseltetteék magukat az Angol Birodalom összes hitközségei és jelen volt az angol zsidóság minden vezető tagja, így a többi között Lionel de Rothschild, Neville Laski, Sir Maurice Bloch, Philip S. Waley, Lady Spelman, A. M. Lion. Köztudomású, hogy az angol főrabbi magyar származású és 12 éves korában vándorolt ki New Yorkba.

Laskaraktárak Budán!

Megnyitlak
a budai hitközség
laskaraktárai:

XI., Kende-utca 11. sz.
II., Szász Károly-utca 5.
III., Zsigmond-utca 49.

A budai hitközség területén pászka gyártására és forgalombahozatalára kizárólag a budai hitközség jogosult.

Idegen helyről tehát pászkat behozni tilos.

A kereskedői úton forgalomba hozott laska nem vallási célt szolgál és nem felel meg a rituális követelményeknek.

— A Pro Palesztina Szövetség közgyűlése. Márc. 23-án tartotta a Pro Palesztina Szövetség XII. rendes közgyűlését a Herzl-teremben. Az előkelő közönség soraiban ott láttuk a budapesti zsidó társadalom prominens képviselőit. Dr. Patai József elnöki megnyitójában megemlékezett az elmúlt év nagy halottairól, elsősorban dr. Biedl Samuról a Szövetség alelnökéről, majd önérzetesen utasította vissza azt a beállítást, mely pár nappal ezelőtt hangzott el a magyar zsidóság egyik nagyságának ajkairól, aki egy lélekzetben említette Jeruzsálemet és Moszkvát. Utána dr. Lów Lipót méltatta dr. Biedl Samu érdemeit. Dr. Vázsonyi János orszgy. képviselő lelkes ünneplés közben adott örömeinek kitejezést, hogy a Szövetség a Palesztina-munkában való részvételre hívta meg. Anélkül, hogy a cionizmus egyébként tiszteletreméltó elgondolásait magáévá tenné — mondotta dr. Vázsonyi — dolgozni akar Palesztináért, mert úgy érzi, hogy ez ma minden zsidónak kötelessége. Utána dr. Roth Emil győri főrabbi tartott magaszószármaylású beszédet. Dr. Kahan Niszon Palesztina jelenlegi helyzetéről beszélt. Felszólaltak még dr. Heller Bernát, aki a könyvtárszakosztály jelentését ismertette, Marton Ede pedig dr. Donáth Gyula beszámolóját olvasta fel az Egyetemi Szakosztály működéséről. A Munk Lajos által beterjesztett 1937-es pénztári jelentést a közgyűlés egyhangúlag elfogadta és a felmentvényt a tisztikarnak megadta. Ezután került sor az új vezetőség megválasztására.

Síremlékek

a legolcsóbb árban
Lówy-nél Budán
II. Fő-u. 79. Tel.: 151-581.
Fióküzlet és telep III. Bécsi-út.
A trolleybusz indulási állomásától 2 percnőre

Kóser husvéti bor

GROSZ J. JÓZSEF
budai orthodox rabbi Úr
felügyelete alatt kezelt
Elsőrendű **ÉDES FURMIN** borok,
legolcsóbb árban kaphatók
FAHN FÜLÖP
borkereskedőnél
II. MARGIT-KÖRUT 3. TEL.: 153-481.
Rendeléseket házhoz szállítok!

Számadás

*Fél évszázad, és — mennyi még?
a küzdelemből — jaj már elég!*

*Kevés öröm és sok bánat:
szű rágta az életfámát.*

*Éltettek a szép remények,
a sok álom — semmivé lett.*

*Velettem és — nem arattam,
dolgoztam és — lemaradtam.*

*Igaz ügyért odaálltam,
ha megjártam, azt sem bántm.*

*Elveti zászlót el nem hagytam,
sokszor magamra maradtam.*

*Harcoltam, amíg csak bírtam,
hazugságot le nem írtam.*

*Elfáradtam, öreg vagyok,
kis fiamra mit hagyhatok?*

*Ócska bűtort, néhány képet,
harcos multból pár emléket.*

*Régi írást, könyvesszekerényt,
kopott ruhát — üres erszényt.*

*A haláltól én nem félek,
egy kis lyukba elférek.*

Életem már lemenőben:

„grátis sír” — a temetőben.

TIBORC ZSIGMUND

(* A közirő ötvenéves)

— **Hitélet Szigetváron.** Dr. Berend Béla főrabbi kezdeményezésére és vezetésével a téli hónapokban vallási ismereteket terjesztő rendszeres tanfolyamokon vettek részt az érdeklődő hívek Szigetváron. Minden második hét szerdáján nagyszámú hallgatóság előtt tartotta dr. Berend főrabbi értékes előadásait, sorra véve a péntekesti és szombati imádságokat azoknak eredetét, értelmét, szövegét boncolgatta, fejtegette és velük kapcsolatban a zsidó történelemnek, irodalomnak és tudományának egy-egy szakaszát ismertette nagy tudományos felkészültséggel. Minden hét esütörtök estéjén pedig a héber olvasásban és liturgiái ismeretekben kevésbé járatos felhőtteket részesítette dr. Berend főrabbi megfelelő kiképzésben.

Most jelent meg!

A legaktuálisabb könyv!

Zsadányi Oszkár:

Kereszténység, Nyilaskereszt, Zsidóság
c. tanulmánya.

50 magyar politikus nyilatkozatával.
Kapható lapunk kiadóhivataltában is. Ára a Zsidó Élet olvasói részére csak 1.— P. Vidékre 20 fillér portó.

Minden zsidónak el kell olvasnia és tovább adni!

Magyar zsidó írárok

Patai József két könyve

1. **Lelkek és titkok.** — 2. **Harc a zsidó kultúráért.** Patai József, a magyar zsidó öntudat legkiválóbb nevelője, két nagyszerű kötetben bocsátotta nyilvánosságra írásainak egy részét, amelyek — úgy látszik — összegyűjtött műveinek első kötetétől tekintendők. A *Lelkek és titkok* — Színes Sternberg Miklós érdekes illusztrációival — zsidó legendák és mesék sorát adja, amelyekben a chasszidizmus misztikus lelkivilága, a csodavárók extatizmusa, a vallási rajongás legmegkapóbb történetei ragadják el a képzelet szárnyain az olvasó lelkét az elmélyülés, a hit, a megtisztulás, a biblikus hangulat legsodálatsabb atmoszférájába. Patai remekül mesél, minden túlzás és túlfűtöttség nélkül, nemes költői egyszerűséggel, a legendák epikai motívumainak és lírai árjának teljes érvényesülésével. — Második kötete, a *Harc a zsidó kultúráért*, legértékesebb harcos írásainak, tanító és felvilágosító tanulmányainak pompás gyűteménye. Patai nem adhatott a magyar zsidóságnak *idősebb* és *értékesebb peszachi* ajándékot ennél a kötetnél, amely megmutatja az utat amerre keresheti és megtalálhatja a lelki felszabadulást, az öntudatosodást, az önmagáralelést. *Harc* van ezekben az írásokban, harc az indolenciá, a rosszakaratt, a tudatos és tudattalan önámítás ellen, — de *diadal* is: a felszabadult, az önmagáiránti köteleseire ráeszmélt zsidóság diadala lelki béklyóirakói fűlött. Aki a zsidóság mai problémáival és speciálisan a magyar zsidóság legégetőbb kérdéseivel tisztába akar jönni, annak erre a célra Patai könyvével jobbat nem ajánlhatunk. De nem elegendő mondtunk. A mai idők szempontjából *nem elég, ha ajánljuk: köteleességévé kell tennünk minden magyar zsidónak, hogy ezt a könyvet ne csak elolvassa, hanem tanulmányozza. Aki bizonytalanságok és skrupulusok között hánykódik — az elsősorban!* Amellett a könyv egyike a legélvezetesebb olvasmányoknak is és színes, de eikornyátlan, nemesen egyszerű stílusával. *Magyar zsidó testvér: Ez a Te könyved!*

3. **Korein Dezső: Mi az oka a zsidógyűlöletnek?** Most, hogy annyi ezer példányban röpítették szét Stern Samu füzetét (*A zsidókérdés Magyarországon*), ildomosnak találjuk, hogy rámutassunk **Korein Dezső** érdemes és értékes írására, amely immár 13. kiadásban 240—260 ezer példányban forog közlézen. A nagy elterjedtség, a hatalmas példányszámú új és új kiadások, az idegen nyelvű fordításoknak is rendkívüli kelendőssége mutatja, hogy Korein Dezső hangban és kifejtésében egyaránt kifűnően eltalálta, hogyan kell ezt a kérdést exponálni. A zsidóság szellemi fegyvertárának egyik igen értékes darabja Korein Dezső röpirata.

A zsidók vallási beolvadása

Írta: dr. RÓZSA IGNÁC

VII.

Sok kitért zsidónak az a jóhiszemű véleménye, hogy a zsidóság fennmaradásának ma már nincs értelme, mert a zsidóság, Renan szerint is, betöltötte hivatását: a monotheizmust elterjesztette az emberiség között.

Hogy valamely népnek van-e hivatása, azt az illető néphez tartozó hívők állapítják meg. Még az egyes hívő embernek is van hivatása. A katolikus vallás a kathe-kizmus első pontjában éppen ezt a kérdést állítja föl: Mivégre vagyunk a földön? A kathe-kizmusnak erre adott felelete: teljesen azonos a zsidó eszmével, amelyet a próféták fogalmaztak meg: Avégre vagyunk a földön, hogy Istent szolgáljuk minden törekvésünkkel a tökéletesség felé.

Minden nép ezt akarja, csak az eszközközből, a módokból van a különbség. Amelyik ember tehát azt hiszi, hogy jobban szolgálja a tökéletesség útját, ha a régi hitét elhagyja, azt nem tudjuk kárhöz-tatni. Azonban sehogyszem tudjuk belátni, hogy az, aki meggyőződés nélkül, pusztán érdekből, esatla-kozik más felekezethez; hűtlenséget, áruást követ el a régi esz-meharcosok ellen; aki álszentes-kedik, színlel, esal az új táborban; miként szolgálhatja a tökéleteses-désre törekvés isteni parancsát?

Azonban térjünk vissza a nem-zetek hivatásában való hitre. Mi, zsidók, a leggyengébb nép a világon, rendületlenül hiszünk né-piünk hivatásában. Hiszünk az isteni szóban és hiszünk a történelem megeáfolhatatlan, éretáblára felírt törvényeiben!

A legkisebb nép is a saját lel-kivilága szerint akar boldog lenni.

Mikor II. József, a felvilágoso-dott abszolutizmus megzemélye-sítője, Magyarországot pátensek-kei akarta boldogítani, ezt a ma-gyar nép nem akarta elismerni. A császár minden boldogító törek-vése esődöt mondott annak a fel-ismerésén, hogy nem lehet a né-

peket akaratum ellenére beolvasz-tani és így boldoggá tenni.

Még akkor sem, ha a beolvadás kultúrtöbbletet jelent, ha az em-beri szenvedéseket jobban enyhíti, ha az együttműködést jobban szolgálja. Erre hivatkoznak a „meggyőződésből kitérók” által-ban. *Sokszor úgy van, hogy az, aki a maga egyéni szabadságának érvényesítésére veti le régi fele-kezetének béklyóit, azáltal erő-síti egész népe lelkiismereti sza-badságának elnyomó táborát.* Ha egy üldözött keresztény behódolt Nerónak, ezzel erősítette Rómát és hozzájárult ahhoz, hogy a mar-tírok még többet szenvedjenek. Azonban Neró praefektusának, aki a katakombákban élő keresz-tényekbe „olvadt bele”, elhisszük, hogy a szellemi szabadság érvé-nyesítésének vágya vezette...

A Magyarországon élő nemzeti-ségek a háború előtt arról panas-zkodtak, hogy a magyarságba be-olvadó zsidó épp olyan elnyomó lett, mint a magyar úr, akihez minden törekvésével asszimilá-lódní akart. A nemzetiségek min-dig elismerték, sőt gyűlölettel ál-lapították meg, hogy még vallási beolvadás nélkül is a magyar zsidó teljesen beleolvadt a magyar hegemon nép szellemi világába. A magyar zsidóságot a tót, ráe, román és szász azért gyűlölte fő-ként, mert magyar nyelvével, ma-gyar érzésével, a kormányhoz, közigazgatáshoz való szorosabb viszonyával éket vert közükük. Sok helyütt spionnak tekintették a nemzetiségi területen élő magyar zsidókat, akik a nemzetiségi as-pirációkat besúgták a hegemon magyarnak. A magyar azért gyű-lölte, mert németül beszélt és azt a gyűlölt nyelvet terjesztette. Ez a vád történeti igazság. Most meg-kapja érte a jutalmát a világ minden zsidója, mert a világ min-den részében hordozója volt a né-met kultúrának...

Rendkívüli érdekesen jellemezte ezt az állapotot *Stefanek* Antal, tót nemzetiségű író, a *Narodni Listi* prágai lap munkatársa.

„Tragikus körülmények közé sodródik a zsidó, aki nálunk el-magyarosodik... Mi jót sa-já-títhat el a zsidó etikai szempont-

ból a dzsentritől? Hogy hogyan gondolkoznak a hivatalnok és földbirtokos urak a népről és ho-gyan viselkednek, azt nem: kell demonstrálnom... Kissé németek nyelvükben is, de a modern Ma-gyarország úri erkölceit még nem emésztették meg tökéletesen... egészen antidemokratikus, sőt an-tiszociális tempókat sajátítanak el, *úgy viselkednek, mint a ma-gyar urak*, mindenképen tanúsi-tani akarják tőzsgyökere magyar voltukat...

Nevüket magyarosítják, minden nemzeti törekvést támogatnak... A magyarosítás és az antide-nokratikus közigazgatás külön-ti el teljesen a zsidót a néptől társa-dalmilag, sőt gazdaságilag is a magyar hivatalnoktársaságtól tes-zi őt függővé."

Mit látunk ma? Ha egyik-má-sik nemzetiségből valamelyik „úr” csak félannyit is magyarrá vedlik, mint a zsidó; nagy örömmel be-szélnek nemzeti érzéséről. Hogy ünneplik a sváb plébánost, ha néha magyarul is kegyeskedett misézni! *Ha a zsidó fajmagyar frázisokat mond, nem hisznek neki és kinevetik. Ha pedig ma-gyarsága mellett az általános em-berit hangsúlyozza beszédében, írásában, művészetében, azt hány-ják a szemére, hogy nincs nemzeti érzése...*

A zsidóság sohasem a faji kivá-lóságának tulajdonította a kivá-lásztottságát, hanem annak, hogy ő kapta és megőrizte a Tórá-t. Ez a megőrzés tőle állandó éber-séget kívánt, a parancsoknak teljes-ítését és a tilalmaknak az elkerülé-sét. Amíg a zsidó elszántan tartja kezében és szívében a Tán, a Tan is megérzi a zsidót. A Tan örzi meg a világ többi népeit is, mert minden ország támasza, talpköve az a tiszta erkölcs, amelyre a pró-féták tanították a világot.

A zsidóságot újabban töb' ki-váló keresztény hitszónok hiva-ta be a „kerítésen túlról,” be a „ke-ritésbe”. Mi úgy hisszük, hogy mi

UTLEVÉL KÉPEK
azonnal
2 drb rendelésnél darabja
FOTO PÁRISI 48 fill.
PÁRISI NAGY ÁRUHÁZ-ban

HAGGADÁK
peszachi machzórok
tóráköppeny
művészes kivitelben készülnek
diszkötési imakönyvek
STEINER ÁRMINNÉ
BUDAPEST, KIRÁLY-UTCA 8.
Kivánatra anyagminták és árajánlatok díjtalanul

vagyunk bent Isten elképzett kertjében, bármilyen szűken és szűkösön is, és a nemzsidók vannak a kerítésen kívül. Mi nem esalogathatjuk őket oda, mert nem adhatunk nekik mást, mint szellemi és ethikai gyümölcsöket. De hisszük, még ebben a reánk nevezé válságos történeti időkben is, hogy a világ népei lassanként megismer-

rik ezt a Tant, amelyről írva van; jó osztályrész az edesebb a színméznél és hatalmas erő is! Persze, ezt csak azok ismerik el, akik ismerik a Tant és az Igazságot. Aki nem ismeri a Tant és elhagyja, nem ilyen bűnös, mint az, aki ismeri azt. Az ilyen zsidó elárulja az isteni Igazságot.

(Folytatjuk)

A kongresszusi hitközségek statisztikája

Dr. Bakonyi László könyve

Érdekes és tanulságos kimutatást szerkesztett a kongresszusi zsidó hitközségekről dr. Bakonyi László, az Országos Izraelita Iroda főtitkára. Hogy az adatok egynémelyike hiányos, az semmit sem von le a kimutatás értékéből s nem Bakonyi dr. hibája. Az Országos Iroda ugyanis 1935-ben kérdőíveket küldött a hitközségeknek, anyakönyvi kerületeknek, községkerületeknek és a rabbi-kerületnek. Másfél évbe került, míg a válaszok visszaérkeztek az Irodához s akkor derült ki, hogy főleg kisebb és fiókhitközségek nem tudták a kért adatokat szolgáltatni, ami élénken illusztrálja a kisebb hitközségek elhagyatottságát. A Bakonyi dr. által készített statisztikából kiragadunk egynéhány igen jellemző adatot, melyek megmutatják hazai zsidóságunk fény- és árnyoldalait.

Csonka-Magyarország zsidó lakossága számbelileg a következőképen alakult:

Év	Lélekszám	Országos arányszám
1910	471.355	6,2%
1920	473.310	5,9%
1930	444.567	5,1%
Budapest zsidó lakosságának száma:		
1910	203.687	23,1%
1920	215.512	23,2%
1930	204.371	20,3%

Tehát mindkét viszonylatban *viszeszesést* tapasztalhatunk.

A nyolc községkerület lélekszáma 292.155. (Ebből a kimutatásból természetesen hiányoznak az orthodox és statusquo hitközségek adatai.) A VI. községkerület, mely Budapestet, Pest- és Bács-Bodrog vármegyéket foglalja magában — aránytalanul nagy (230.000 lelket számol), a többiek 6—9900 főből állnak és a nagykanizsai és szegedi községkerületek sem érik el a 15.000 lélekszámot. Ennek az aránytalan-ságnak megszüntetésére a Kiegé-

szítő Szabályzat (feltéve, hogy egyáltalán életbe lép! — *A szerk.*) három községkerületre osztja fel a VI. községkerületet: budapesti, budapestvidéki (Ujpest székhellyel) és keeskméti községkerületre (Keeskmét székhellyel).

1935-ben Csonka-Magyarország területén 104 anyahitközség és 76 fiókhitközség működött. A hitélet irányítása 72 anyakönyvvezető rabbi — köztük 6 rabbihelyettes — és 12 más rabbi kezében van. Országos átlagban 3476 hívőre, a VI. községkerületben 8762 hívőre jut egy lelkipásztor. 263 templom és imaház áll a hívők rendelkezésére, összesen 55.471 templomszékkel.

Igen szomorú képet nyújt a *hitközségi alkalmazotak illetményesökentésének* kimutatása. 1930 január

1. óta 107 hitközségben történt kisebb-nagyobb mérvű (10—60%-ig) illetményesökentés.

A *kórházak* felemlítésénél azt látjuk, hogy az 1934. évi kimutatás szerint a pesti zsidó kórházban ápoltak száma 72.906, akik közül 45.662 (tehát 65,3%) másvallású volt.

Fájdalmas veszteségként könyvelhetjük el 66 zsidó iskola megszűnését, melynek következményeként 84 tanerő maradt állás nélkül. 40 hitközségben — legtöbbször fiókhitközség — nem használnak hittankönyvet! A rabbi 21 fiókhitközségben ellenőrizték a hitoktatást és 34 fiókhitközségben voltak jelen a hittanvizsgákon. A 76 fiókhitközség mellett ez igen csekély szám. Ezt a vizs-zásságot sürgősen meg kell szüntetni s mint arra Bakonyi dr. igen helyesen mutat rá, a községkerületi elnökségnek, tanfelügyelőknak és a községkerületi rabbi-bizottságnak mielőbb ezen a helyzeten segíteni.

A *hitközségi könyvtárak* — számszerint 26 van — 26.240 könyvvvel rendelkeznek. A fentiekben kívül *felekezeti egyesületeink* könyvtáraiban 10.939 könyv van. Ezen a téren is nélkülözzük a komoly és rendszeres munkát.

Mindent egybevetve, meg kell alapítanunk, hogy még igen sok és nagy feladat vár megoldásra.

Dr. Bakonyi statisztikája lelkiismeretesen végzett munka, megérdemli az elismerést.

A zsidók köz- és magánjoga Magyarországon

Írta: Dr. BERÉNYI SÁNDOR

A könyv címe, melyről kötelességszerűen beszámolni kívánunk, valamivel hosszabb, úgy szól, hogy a „honfoglalástól napjainkig”. Sokat ígérő cím és dr. Stein Arturtól, a mű szerzőjétől, úgy is, mint kiváló jogásztól és úgy is, mint a felekezeti irodalom régi, kipróbált munkásától bizvást remélhetjük, hogy az I. rész után, mely előtünk fekszik, ígértét be fogja váltani.

Befejezetlen könyvről nem könnyű dolog recenziót írni, a most megjelent I. rész pedig jóformán csak bevezetés, a kérdés elméleti és kis részbeni taglalása. Mint ilyen fölötté szépen megírt, tanulságos és helyenként harcos olvasmány; legfellebb tudományos szempontból kifogásolható, hogy nem pedánsul rendszeres, mert például az I. és II. fejezetben tárgyalt „alapfogalmak” ismertetése során bőségesen tárgyvalja az emancipáció és recepció magyar törvényeit, a „Magyarország” című III. fejezet pedig a könyv végén kezdődik 4. mondó négy oldal terjedelemben. Az em-

ber nem tudja, hogy ez a III. fejezet, mely különben is nyilván túl esik az alapfogalmakon, miért foglal helyet ezek között, főként pedig azt kérdezzük, hogy vajon lehetséges volt-e ennek a kérdésnek, Magyarországnak, mindössze csak 4 oldalt szentelni?

A bevezetés szerint a műnek majd csak megirandó II. része fogja ismertetni a jogszabályokat „a honfoglalástól napjainkig”, a III. rész pedig az érvényben levőket alfabetikus sorrendben. Tekintsük tehát az I. részt a mostani 3 fejezettel lezártnak és foglalkozzunk vele érdemlegesen. Azon kezdem, egy egész könyvet kellene írni a kritika tárgyává tehető vitás, ridegen az ultra orthodoxia felfogásához alkalmazkodó, az objektív történetírás világosságát sokhelyütt ki nem bíró megállapítások és fejtegetések ellen.

Igen érdekesek dr. Stein Artur elgondolásai a judaizmus, krisztianizmus és — új fogalom — a hitlerizmus tekintetében. A zsidóságot emberi egyetemességre törekvőnek

mondja, aminek lassankint, az idők végével meg is kell valósulni. Ez mint tantétel igaz, de viszont közismert tény, hogy annak a szép eszmének a zsidó konzervativizmus legerősebb gátlója részben a világ többi népeitől való elzárkózása folytán, — részben, mert a zsidó vallás erősen nemzeti velleitársi szabályai, szokásai ezt az elzárkózást még merevebbé teszik. Ezt nevezi Stein dr. — igen helyesen — passzivitásnak, de ezzel nagyon bajos az egyetemes, a minden néven nevezendő megkülönböztetést mellőző, a tökéletes egyenlőséget valló és előmozdító emberiséget (talán emberiséget) valaha is elérni.

Erre utasításában, dogmaiban kétségtelenül inkább törekszik a krisztianizmus, habár a 2000 éves zsidó-üldözés az ellenkezőt mutatja is és méginkább azok az események, melyek ugyancsak két ezredév óta keresztény népek és államok között egymás pusztítása terén végbementek.

Nem esoda tehát, ha a zsidóság állandó passzivitása és a keresztény vallás reformációjának évszázadok óta ellanyhult munkája után a faji gögre alapított új vallási emélet, a hitlerizmus megszületett.

Ezt a kérdést nem szabad állampolitikai szempontból bíráló tárgyává tenni. Elvégre minden nép úgy rendezkedik be alkotmány és államforma szempontjából, ahogy neki tetszik, a fasizmus mellett elképzelhető bizonyos szabadság és a totális államban is lehet szociális jólét, de ehhez nem szükséges dogmáit tenni a gyűlöletet, az embereket, állampolgárokat százezreit megfosztani legrimitívabb, mindenkét egyaránt megillető jogaitól és főként nem kell és nem szabad a legfőkétebb zsidógyűlöletől fűtött aggyal nekitámadni a kereszténységnek csak azért, mert a zsidóság által az emberi közösségbe bevitt egyisten eszmét és a tízparancsolatban foglalt legsebb erkölcsi szabályokat tőle vették át és szenteknek tartják. Kár, hogy dr. Stein ennek a kérdésnek könyvében mindössze három oldalt szentel. Igaz ugyan, hogy a könyv 72. oldala után ismét visszatér a judaizmus és krisztianizmus közötti különbség taglalására, de kétségtelen, hogy ez a rész a 83. oldalig bezárólag nyilván az I. fejezet 3. §-ába tartozik, ami a szöveg tartalmából is megállapítható!

A jogról szóló II. fejezetben hosszabban foglalkozik az illusztris szerző a „Sulchan Aruch” elnevezésű vallási kodifikációval és a magyar zsidóságnak reformtörekvéseivel. Sokak szerint — és ezek közé tartozik e sorok írója is — vitatkozni lehet arról, hogy vajjon kötelező-e ez a vallási döntvénytár, melyről maga dr. Stein írja, hogy van benne sok helytelen is és „nincs oly orthodox, ki a Sulchan Aruch-ot a maga egészében betartaná, betarthatná”. Ebből azonban a szerző nem azt a közismert mondatot vonja

le, hogy „minden zsidónak megvan a saját külön Sulchan Aruch-ja”, hanem azt, hogy „az orthodoxok is — rossz zsidók, de ez mitsem von le a Sulchan Aruch kötelező erejéből”. (68. oldal.)

Ami pedig a zsidóság reformtörekvéseit illeti, ezt pláne nem úgy ismerteti a könyv, ami az objektív történetírásnak megfelel. Igazságsan nem lehet a haladás embereiről, akik túlnyomó része a zsidóság szellemi elitje volt, azt állítani, hogy a gettó kapuinak megnyitakor „alkalmazkodási vágyból, beolvadási igyekezetből, hozzá (a kereszténységhez) hasonulási törekvésből” akartak szakítani a szellemi gettóval is „a zsidóság törvényeiből, hagyományából, szokásaiból feláldozni akarták mindazt, ami az uralkodó vallástól megkülönbözteti a zsidót”. Már bocsánatot kérek, de ez nem fedi a valóságot, ez ellen az egész haladó, de gerinces zsidóság nevében tiltakozni kell. Az sem való, hogy reformjait rá akarták erőszakolni az egész zsidóságra, mert ők csak azt akarták, hogy az isteni eredetű törvényekkel össze nem téveszthető ósrégi szokások, naivitások a kor szellemének és a jőzőn észnek megfelelően kiküszöböltesse, amint ezt e sorok írója a Zsidó Élet 1937. évi 44-ik számában „Hagyomány” címen megjelent cikkében kifejezésre juttatta. Eppen ellenkezőleg áll az ügy: a neolog zsidóság azt kívánta, hogy a saját felfogása szerint üdvözölhesse és e mellett a lelkiismereti szabadság nevében tiszteletben kívánta tartani mindenkinek nézetét: csak az ősi, az

ókori külsőségekhez görcsösen ragaszkodó maradiság volt az, amely engedni nem akart és a Sulchan Aruch sérthetlenségét forszírozva lett okozója a kettéválásnak; teljesen céltalanul, mert hát mi a különbség orthodoxia és neologia között, ha az előbbiek is csak esküsznek a Sulchan Aruch-ra, de képtelenek mindenben betartani

Dr. Stein Arturnak a két kérdésben elfoglalt szembeszökő és el nem fogadható álláspontja azonban egyáltalában nem gyöngíti azt a nemes törekvést, hogy a magyar zsidók köz- és magánjogát velünk rendszeresen meg fogja ismertetni, aminek összegyűjtése és magyarázatokkal kísérése mindenképen dicsérendő feladat. Kár, hogy a felekezeti politika útvesztőjébe is beletévedett és főlegesen olyan területeket is érintett, melyek ma már nemcsak időszerűtlenek, de az utóbbi évtizedekben szerencsésen támadt megértőbb atmoszférát zavarni alkalmassak. A két árnyalat együtműködése és a közös nagy célok ilyen kérdések napirendre tüzését éppen nem teszik kívánatossá, Hagyjunk már fel a homouision és homoision — vitákkal. Tiszteljük egymás meggyőződését és mindenki menjen a maga útján. Aki mást vagy újat akar, nem okvetlenül rossz zsidó, még akkor sem, ha a thóra-felolvasásra rendelt asztal az ő templomában nem középen áll. En hiszem, hogy a jó Isten ezt a nagy büntetést megboesátja nekünk eltévelyedett neológoknak. És legyen szent a béke Izrael házában, kivált amikor kívülről olyan ádázul ostromolják.

Síremléket Kecskeméti Vilmosnak

KECSKEMÉTI VILMOS

hírlapíró, a „Zsidó Élet” alapítója és szerkesztője sirhalmát mielőbb díszíthesse az ő munkálkodásához és a felekezet hálájához méltó síremlék.

Budapesten, 1937 október hó.

Dr. Berényi Sándor ügyvéd, író,
Cserkúti Engel Györgyné,
sz. Lázár Franciska író,

Dr. Friedmann Ignác
m. kir. kormányfőtanácsos,

Dr. Feleki Sándor író,
a Petőfi Társaság tagja,

Gerő Ödön hírlapíró,
Jánosi Engel József

m. kir. udvari tanácsos,
Katona Gyula

ny. kir. műsz. igazgató
Dr. Kriszhaber Adolf

a budai izr. hitközség elnöke
Dr. Patai József

a „Múlt és Jövő” szerkesztője

Újabb adományok:

Mandel Jenőné	10 P
Hollós Oszkár	10 P
Halász Sándor	10 P
Eddig befolyt adományok:	538 P

Bizalommal fordulunk a magyar zsidósághoz, segítse elő azt az óhajátunkat, hogy

Emlékek

Írta: FELEKI SÁNDOR

(23)

Gerő Katalin és Gerő Károly

I.

*Nem festett róla senki képet,
Dicsfényel homlokát övezve
És mégis szent. És e történet
Legenda.*

Így kezdődik Kiss Józsefnek ötvenöt év előtt kiadott híres elbeszélő költeménye, a „Mese a varrógépről”, mely külön könyvként, díszes illusztrációkkal jelent meg és nagy feltűnést keltett országszerte. Egy fiatal, árva leánykáról szólt, akinek homlokát nem övezi glória és mégis szent. Aki csak végig olvasta ezt a versbe szedett gyönyörű elbeszélést, mind azt hitte, hogy ez csak a poéta fantáziájának kivirágzása. Pedig amit a költő a versben megdalt, megtörtént, itt él közöttünk, hősőnéje az akkor 18 éves leány s az igazi életnek ő még esodálatosabb szereplője volt, mint a költő meséjének.

Teréznek nevezte el a költő, hogy ne ismerjenek rá. Pedig otthon Katusnak becézgették, akikből az élet keserű küzdelmei hamarosan Katalint formáltak. Itt él még — hála az égnek — közöttünk az országosan ismert és tisztelt „Katalin mama”, Gerő Katalin. Az egykori tizenhétéves kislány, akit a költő oly szépen zengő és magasztaló strófákban énekel meg és aki feláldozta fiatalágát, boldogságát s a serdülő leánykor szép álmait, hogy árságra és szegénységre jutott őt kis testvérét és előregedett atyját otthonhoz és gondtalan élethez juttassa. Az ő nappal és éjjel egyre berregő varrógépével művelte ezt a esodát, mert az édesajátult kapott kis masina ösztökélte erre a esodára, ez a kis gép, melyet elhalt anyja hagyott reája utolsó aján-dékkepen. Itt él most is közöttünk a pesti izr. nőegylet leányárvaházának 32 éven át volt igazgatóőnéje, ez a nyolevanöt éves korát meghazudtoló nagyszerű nő, esodálatos szellemi és testi frissességében. Szeméből most is meleg fény, nemes lelkéből most is jószág és szeretet sugárzik, biztatva a esodágyedöket, tanácsal és jöttekkel ellátva az arra szorulókat. Nyole év előtt „Elettem” című megható, mesterien megírt művével és most, egy félvé-előtt egy hatalmas 450 oldalas gyönyörű munkával, a „Szeretet munkásai”-val örvendeztette meg tisztelőinek nagy számát. Ezeken kívül sok-sok szép, érdekes elbeszélést írt az ifjúsági lapokban.

A „Mese a varrógépről” Katalinról — kit a poéta álneven Teréznek hív — egy pestmegyei hévizgyöki zsidó bérlőnek kislányáról szól. A bérlő jómódban élt feleségével és hat kis gyermekével. Inkább közügyekkel s a szegények gyámolításával törődött s az anya, ez a rend-

kívül finomlelkű, okos és praktikus asszony nemesak családjának szenteli idejét, de a gazdasággal is foglalkozott és azt felvirágoztatta. „Katuska”, ahogy anyja becézően szólította hirtelen rajongással és imádatlall esingött anyján. De ez a földöntúli szeretet kölesönös volt. Tizenöt éves volt, amikor anyját elveszítette. Azóta mindig sötét ruhában járt és mai napig is — hatvannyole év muiva! Anyja távozásával az öröm és boldogság is eltávozott a kétszáz éde lakott családi házból. Katus vállaira nehezedett őt testvérének ápolása, eltartása, a gazdaság gondozása, mert atyja nem igen törődött ezzel. Vagy a könyveket bujta, vagy közügyekkel foglalkozott. A kislány lelke másodsor olmlott össze, amikor az apa, az anyira bálványozott hitves elhalálózása után rövidesen egy végtelenül egyszerű, a gazdasághoz mit sem értő özvegyasszonyt hozott haza feleségül, annak őt apró gyermekével együtt. Most már felbörtelt minden Katus lelkében, de a háztartásban is és gazdaságban is. A szerény bérlet nem hozott anynit, hogy tizenkét lelket eltartson, de a kis leány nem törődhetett azzal, mert a nagyszámú gyerek és a háztartás kötötte le. Az anyagi bajok nöttön-nöttek s egy napon a családnak hirtelen el kellett hagy-nia a kedves ősi házat s a szép kis kertet, a bérlettel együtt. Csikorgó téli hidegben, késő este tette ki őket otthonukból a gazdaság bérlője A kisleány büszke volt ahhoz, hogy valamely rokonnál kérjen szállást. Három napon és három éjen át ödöngött az ucan kis öcsé-vel és azon töprengett: mi lesz most velük? Végül a család egy dohos parasztház szűk szobájában húzódott meg, várva kétségbeeset-nen, mit hoz a jövő? Katusnak bátyját, aki ép akkor lett Bécsben orvos, egy ottani egyetemi tanár felszólította, hogy legyen kórházának segédorvosa és szép jövővel biztatta. De Miksa nem akarta családját nyomorban hagyni s azért elfogadott egy községi orvosi állást, nem messze volt családi otthonuk-tól. Hogy elárvult kis hugát meg-vigasztalja s bajaitól eltérítse, ma-gához hívta, hogy vezesse háztar-tását. Nehéz szívvel hagyta ott Ka-tus családját s oda költözött fiatal orvos bátyjához, egy borsod-megyei községbe. Egy kis albréti szobában laktak, de csakhamar oly szép praksziszra tett szert az igen képzett új doktor, hogy kertes, há-romszobás házat béreltek s már a bútort is megvásárolták. Kati fi-nom ízléssel rendezte be az új lakást s csak pár nap választotta el

őket, hogy a kedves fészekbe bete-lepedjenek. De a sötét végzet ismét közbelépett. A fiatal doktort megfertőzte egyik betegé és né-hány nap alatt meghalt. A kis Ka-tus ujra egyedül maradt bánatával és fájdalommal. Nem az ő jövője ejtette kétségbe, hanem a négy ár-váé: két öccsée és két hugáé. Egyet-len könnyet sem ejtett, hogy édes-anyját a mennyekben meg ne szo-morítsa. Egyre csak a szokott kér-dést sóhajtott: Látod-e ott fent, édesanyám? Bármit cselekedett, bármit mondott, mindenkor csak arra gondolt, hogy imádott anyjá-nak ott fent az égen tessék és ne okozzon neki fájdalmat. Egy ott-lakó bácsija vette magához szána-lomból. Néhány napig bolyongott öntudatlanul, étlen, szomjan. Éj-jelenként álmatlanul hanykólódott és azután kilopázott a temetőbe, bátyja sírjához, ahonnan csak haj-nal felé tért vissza titokban. Ne-gyednapra éjjel eltűnik a kis falú-ból és kis comókjával gyalog in-dul el a gyenge lány Pestre, hogy ott kenyerét megkeresse és odahozza majd egy kis családi fészekbe test-véreit, akiket a nagyvárosban is-koláztatni és felneveltetni fog. Pa-takok vízében mosakodott s a rossz úton való gyaloglás feltörte gyenge lábát. Elisgázva, éhezve és fátya végre Pestre érkezik. „Elettem” című munkájában így írja le a szenvedéseknek e stációját:

(Folytatjuk.)

GYORS HIRDETÉSEK

E rovatban egy szó 10 fillér, vas-tagabb betűvel 20 fillér, *legkisebb hirdetés 10 szó.* Leghelyesebb a hirdetés szövegét levélben, a hirdetés árának megfelelő összegű levélbélyegben a kiadóhivatal címére beküldeni.

FÉRJHEZADNÁM hugomat, kinek diplomája, 25.000 pengője és gyönyörű kelengyéje van, jó pozícióban lévő vallásos uriemberhez. Leveleket „*Előkelő család*” jellegre a kiadóba kérek. (Közvetítők kizárva.)

29 ÉVES textilműszaki tisztviselő megismerkedne házasság céljából 22–24 éves urilánnyal. „*Hozomány nem hiba*” jellegre a kiadóba.

JESIVÁT VÉGZETT 19 éves fiatalember, tökéletes német nyelvtudással, héber és angol nyelvismerettel, megfelelő elhelyezkedést keres, esetleg mint házitánító. „*Szerény*” jellegre.

SPRINGER fizet legtöbbet viselt férfi, női ruhaneműért, cipőért. — *Apród-utca 6. Üzlet Szabenyi-tér-nél.*

Libacomb füstölve, orth. kóser, elsőrendű P 2.20, libaszalámi P 3.—, húsvéti libaszir P 2.60, 5 kilógramm vételnél franco. — Schwarzrnál, Debrecen, Pásti-utca 2.